

RADVILIŠKIO RAJONO
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

RADVILIŠKIO RAJONO
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

RADVILIŠKIO RAJONO
GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖ
2019 METAIS

TURINYS

SANTRAUKA.....	2
I. PAGRINDINIŲ RODIKLIŲ SĄRAŠO ANALIZĖ (“šviesoforas”).....	3
II. RADVILIŲKIO RAJONO GVENTOJŲ DEMOGRAFINĖ IR SOCIALINĖ- EKONOMINĖ BŪKLĖ.....	12
2.1. Demografinė situacija.....	12
III. SVARBIAUSI SVEIKATOS BŪKLĖS RODIKLIAI.....	22
3.1. Radviliškio rajono gyventojų sergamumas.....	23
IV. SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ VEIKLA.....	40
V. VYKDOMOS PREVENCINĖS PROGRAMOS RADVILIŠKIO RAJONE...46	
VI. KUPRINIŲ SVĖRIMO AKCIJA.....	51
VII. RADVILIŠKIO RAJONO MOKINIŲ GYVENSENOS TYRIMAS.....	54
APIBENDRINIMAS.....	70

SANTRAUKA

Visuomenės sveikatos stebėseną – tai tęstinis, sistemingai atliekamas su sveikata susijusių ir planuoti, įgyvendinti bei visuomenės sveikatos praktikai vertinti reikalingų duomenų rinkimas, analizė ir interpretavimas (Pasaulio Sveikatos Organizacija). Pagrindinis atliekamos stebėsenos produktas/rezultatas – tai informacija veiksams/intervencijoms atlikti. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti, interpretuoti visuomenės sveikatą atspindinčius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, kad savivaldybės teritorijoje valstybinės (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškosios visuomenės sveikatos priežiūros funkcijos būtų įgyvendintos efektyviai.

Ataskaitoje „Radviliškio rajono gyventojų sveikatos būklė 2019 metais“ pateikiami 2020 m. pradžios ir 2019 m. statistiniai duomenys, kurie atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos tikslai bei jų uždaviniai. Taip pat pateikiami statistiniai duomenys ir jų analizė apie demografinę situaciją Radviliškio rajone, gyventojų sveikatą, sveikatos priežiūros įstaigų veiklą. Remiantis leidinį naudoti Lietuvos statistikos departamento, Higienos instituto, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys.

I. PAGRINDINIŲ RODIKLIŲ SĄRAŠO ANALIZĖ („šviesoforas“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Radviliškio rajono rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, Radviliškio rajono rodikliai yra suskirstyti į grupes (žr. 1 lentelė „Radviliškio rajono visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“):

- rodikliai, kurie atspindi geriausią situaciją, priskiriami *geriausių rodiklių grupei* ir žymimi **žalia spalva**;
- rodikliai, kurie rodo prasčiausią situaciją, priskiriami *prasčiausių rodiklių grupei* ir žymimi **raudona spalva**;
- likusių rodiklių reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip *atitinkantys Lietuvos vidurkį*.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), buvo pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausi, lyginant su Lietuvos vidurkio profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Remiantis rezultatais buvo sudaryti Radviliškio rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detalesnė analizė ir vertinimas.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiamas pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau PRS). Antrajame stulpelyje pateikiama Radviliškio rajono rodiklių reikšmė, trečiajame – atitinkamų rodiklių Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė

Radviliškio rajono visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

RODIKLIS
1
Strateginis tikslas - pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė
Išvengiamas mirtingumas
1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį
Mirtingumas dėl savižudybių 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių 10 000 gyv.
Bandymų žudytis skaičius 100 000 gyv.
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų
Ilgalaikio nedarbo lygis 100 gyv. (proc.)
Gyventojų skaičiaus pokytis
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių 10 000 gyv.
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.
Užregistruoti nauji tuberkuliozės atvejai 100 000 gyv.
Sergamumas tuberkulioze 100 000 gyv. (nauji + recidyvai)
2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis 10 000 gyv.
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis 100 000 gyv.
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis 10 000 gyv.
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis 10 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis 10 000 gyv.

Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: Savivaldybė / Lietuva
2	3	4	5	6
75,2	76,5	70,7	79,1	0,98
32,5	31,7	24,3	39,7	1,02
25,6	23,5	0,0	64,2	1,09
26,4	23,0	0,0	69,8	1,15
28,2	37,1	0,08	68,3	0,76
46,7	68,2	35,2	273	0,68
3	1,9	0,3	7,7	1,59
-14,7	0,0	-35,1	43,3	-14,7
88,3	85,7	30,0	194,5	1,03
83,6	83,6	32,8	192,5	1,00
253,3	146,6	53,4	350,4	1,73
52,4	23,1	2,5	87,2	2,26
68,1	31,3	8,0	73,9	2,17
79,4	36,0	10,0	93,0	2,21
0,9	1	0,0	2,9	0,99
102,2	145,7	92,6	197,2	0,70
92,0	61,6	42,2	127,5	1,5
54,2	72,0	0,0	118,7	0,8
5,7	4,9	0,0	24,2	1,16
5,6	4,8	0,0	25,2	1,16
8,5	15,5	0,0	48,4	0,55
7,4	15,2	0,0	58,1	0,49
8,5	7,7	0,0	26,0	1,11
8,0	7,6	0,0	29,1	1,05

RODIKLIS
1
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 10 000 gyv.
Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius 100 000 gyv.
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. Km *
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 10 000 gyv.
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais
Kūdikų, išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv.
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui
Užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai 100 000 gyv.
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 100 000 gyv.
Kūdikų (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys
Tikslinės populiacijos (6-13 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.
Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)
Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyv.
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv.

Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: Savivaldybė / Lietuva
2	3	4	5	6
5,7	2,3	0,0	9,7	2,52
73,7	66,7	26,1	120,3	1,11
474	970	61	34386	0,49
2,8	2,9	0,0	12,3	0,97
2,1	3,0	0,0	16,2	0,70
34,0	19,1	0,0	60,4	1,78
34,1	18,5	0,0	59,3	1,84
39,7	74,1	3,8	350,0	0,54
284,4	199,2	70,1	395,0	1,43
286,7	171,0	41,8	374,3	1,67
17,6	37,8	10,3	654	0,47
24,7	31,4	15,6	59,6	0,79
5,4	7,0	3,4	10,5	0,76
3,6	2,0	1,6	5,8	1,76
4,0	7,2	2,5	13,5	0,55
9,0	9,5	6,5	11,8	0,94
11,3	5,7	0,0	14,5	1,99
0,9	2,0	0,0	4,9	0,42
6,3	3,3	0,0	14,4	1,92
98,0	92,7	87,7	99,3	1,06
98,4	92,1	86,5	100,0	10,7
44,3	15,0	1,6	57,0	2,96
23,8	20,0	10,9	30,4	1,19
5,2	3,9	0,0	14,0	1,36
873,5	748,0	400,9	1466,08	1,17

RODIKLIS
1
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų 10 000 gyv.
Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų 100 000 gyv.
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu 100 000 gyv.
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje

Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: Savivaldybė / Lietuva
2	3	4	5	6
828,5	733,0	575,7	1238,2	1,13
277,9	287,8	198,6	417,3	0,97
250,4	273,5	223,3	366,2	0,92
207,0	176,1	59,87	568,8	1,18
199,5	172,4	73,8	455,9	1,16
71,8	61,2	30,0	124,3	1,17
47,6	52,9	16,9	73,0	0,90
58,1	56,4	30,6	76,9	1,03
63,6	56,3	30,9	69,4	1,13
56,9	48,2	28,2	66,3	1,18

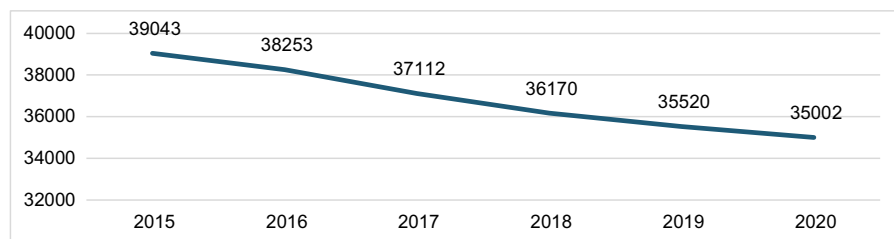
II. RADVILIŠKIO RAJONO GYVENTOJŲ DEMOGRAFINĖ IR SOCIALINĖ-EKONOMINĖ BŪKLĖ

2.1 Demografinė situacija

Lietuvoje jau daugiau nei dešimtmetis mažėja gyventojų skaičius, kuriam įtakos turi mažėjantis gimstamumas, didėjantis mirtingumas ir žmonių išvykimas iš šalies.

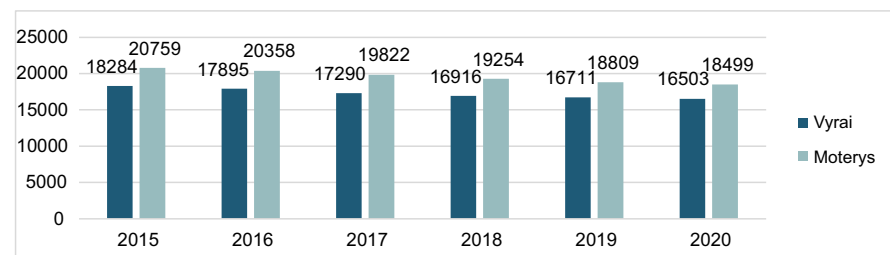
2020 metų pradžioje šalyje gyveno 2 794 090 nuolatinių gyventojų, tai yra apie 14 tūkst. mažiau nei 2019 m. pradžioje. Radviliškio rajone nuo 2015 m. iki 2020 m. pradžios nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo apie 4,0 tūkst. 2020 m. pradžioje rajone gyveno 35 002 gyventojai, tai yra 520 gyventojų mažiau nei 2019 m. pradžioje (žr. 2.1.1 pav.). 2019 m. Radviliškio rajone vidutinis gyventojų skaičius siekė 35 261, Lietuvos Respublikoje – 2 794 137.

2.1.1 pav. Radviliškio rajono nuolatinių gyventojų skaičius 2015-2020 m. pradžioje (abs. sk.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2020 m. pradžioje Radviliškio rajone gyveno 18 499 moterys ir 16 503 vyrai (žr. 2.1.2 pav.). Moterys sudarė 52,9 proc. visų Radviliškio rajono gyventojų, 1 000-čiui vyrų teko 1 121 moteris.

2.1.2 pav. Radviliškio rajono nuolatinių gyventojų skaičius pagal lytį 2015-2020 m. pradžioje (abs. sk.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Radviliškio rajone, kaip ir visoje šalyje, daugiausiai yra darbingo amžiaus žmonių, jie sudaro 60 proc. visų nuolatinių gyventojų. 24,3 proc. sudaro pensinio amžiaus asmenys ir 15,7 proc. vaikai (0-15 metų amžiaus) (žr. 2 lentelė).

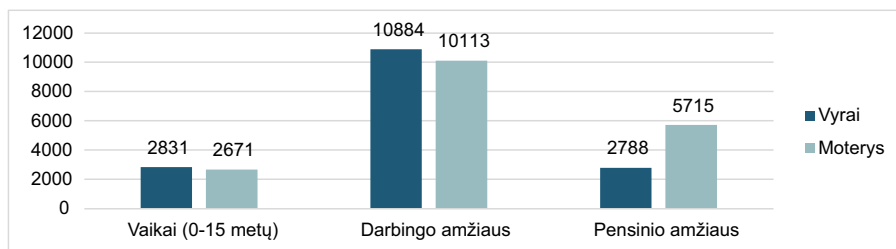
2 lentelė.

Radviliškio rajono gyventojų pasiskirstymas amžiaus grupėse 2016-2020 m. pradžioje (proc.)

Metai	Amžiaus grupės		
	Vaikai (0-15 metų)	Darbingo amžiaus	Pensinio amžiaus
2016	15,9	60,4	23,7
2017	15,9	60,1	24,0
2018	15,9	60,0	24,1
2019	15,8	60,0	24,2
2020	15,7	60,0	24,3

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

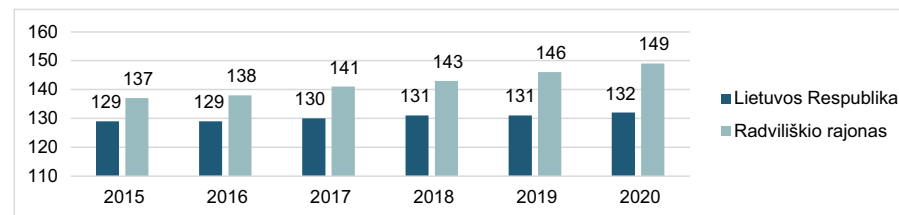
Lietuvos statistikos departamento duomenys rodo, kad Radviliškio rajone vaikų (0-15 m.) ir darbingo amžiaus asmenų grupėje pasiskirstymas pagal lytį žymiai nesiskiria. 2020 m. vaikų (0-15 m.) grupėje priklauso 2 831 berniukas ir 2 671 mergaitė, darbingo amžiaus grupėje: 10 884 vyrai bei 10 113 moterų. Tačiau šis pasiskirstymas žymiai pasikeičia pensinio amžiaus grupėje. Šioje grupėje moterų yra 5 715, vyrų – 2 788 (žr. 2.1.3 pav.).

2.1.3 pav. Radviliškio rajono nuolatinių gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes 2020 m. pradžioje (abs. sk.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

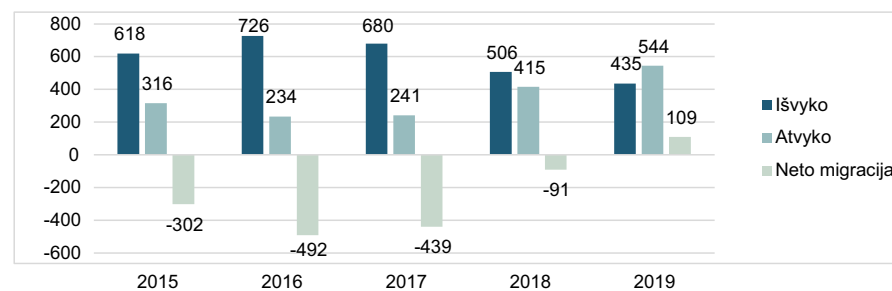
Demografinės senatvės koeficientas - pagyvenusių (60 m. ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 m. amžiaus. 2015–2020 m. laikotarpiu šis rodiklis augo. 2015 m. šalyje demografinės senatvės koeficientas siekė 129, 2020 m. – 132. Radviliškio rajone 2020 m. šis rodiklis siekė 149 ir viršijo Lietuvos koeficientą (žr. 2.1.4 pav.). Išlaikomo amžiaus vaikų (iki 14 metų amžiaus) ir pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių koeficientas – tai žmonių skaičius, tenkantis šimtui 15–64 metų amžiaus gyventojų. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. pradžioje Radviliškio rajone 15-64 m. amžiaus gyventojams teko 23 išlaikomo amžiaus vaikai ir 34 pagyvenę asmenys. Lietuvos Respublikoje koeficientas siekė atitinkamai 23 ir 31.

2.1.4 pav. Demografinės senatvės koeficientas Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2015-2020 m. pradžioje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. šalyje, taip pat ir Radviliškio rajone užfiksuotas teigiamas neto migracijos rodiklis (šalyje – 10 794; Radviliškio rajone – 109). Iš šalies į užsienį išvyko 29 273 gyventojai, atvyko – 40 067. Iš Radviliškio rajono 2019 m. į užsienį emigravo 435 gyventojai, atvyko – 544 (žr. 2.1.5 pav.).

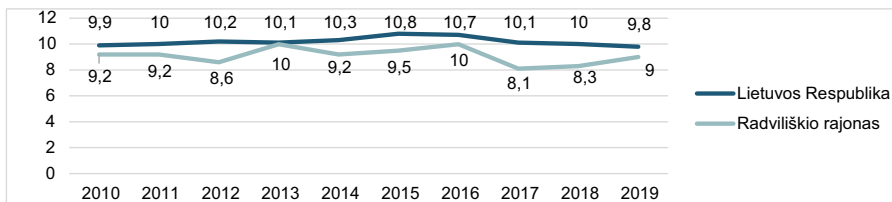

2.1.5 pav. Tarptautinė migracija Radviliškio rajone 2015–2019 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

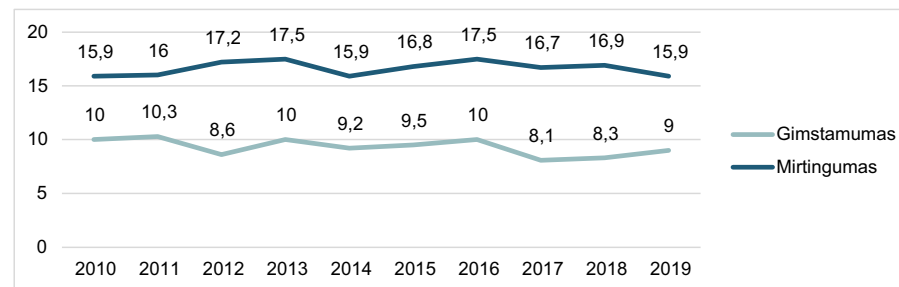
Nuo 2010 m. šalyje stabilizavosi gimstamumo rodiklis (9,9/1000 gyv. 2010 m. iki 9,8/1000 gyv. 2019 m.). Radviliškio rajono gimstamumo rodiklis 2019 m. padidėjo ir siekė 9 atvejus 1000 gyv. (žr. 2.1.6 pav.).

2.1.6 pav. Gimstamumo dinamika Lietuvos Respublikoje ir Radviliškio rajone 2010–2019 m. (1 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

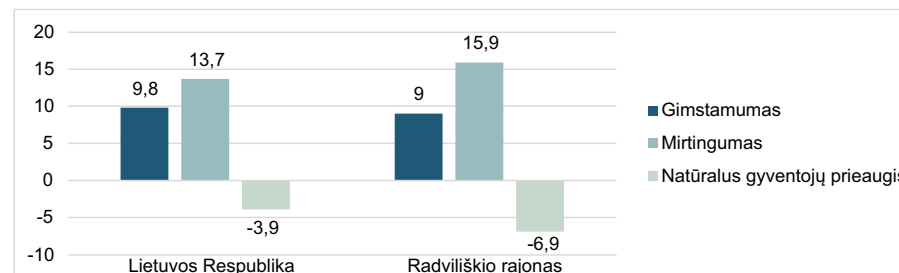
Pastaraisiais dešimtmečiais įvykę Lietuvoje gimstamumo ir mirtingumo pokyčiai buvo susiję su šalies politine, ekonomine ir socialine raida. Radviliškio rajone nuo 2010 m. mirtingumas kito netolygiai, padidėjimai buvo stebimas 2013 ir 2016 m., po 17,5 atvejų 1000 gyv. 2019 m. mirtingumas sumažėjo ir siekė – 15,9/1000 gyv. Gimstamumas nuo 2010 m. taip pat kito netolygiai, didžiausias buvo užfiksuotas 2011 m. – 10,3/1000 gyv., 2019 m. siekė 9,0 atvejus 1000 gyv. (žr. 2.1.7 pav.).

2.1.7 pav. Gimstamumo ir mirtingumo dinamika Radviliškio rajone 2010–2019 m. (1 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

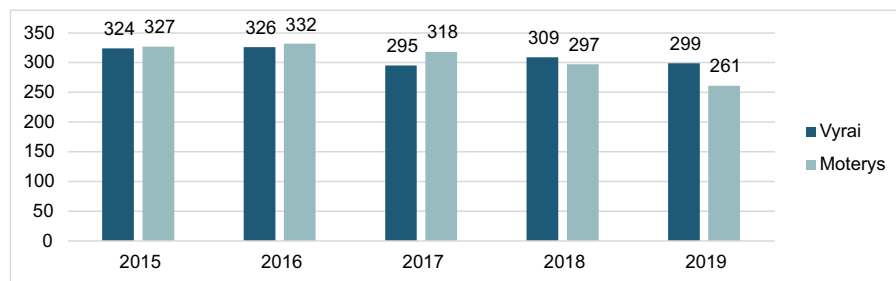
Natūralus gyventojų prieaugis – skirtumas tarp gimstamumo ir mirtingumo rodiklių. Šalyje 2019 m. gimė 27 393 vaikai (siekė 9,8 atvejų 1000 gyv.), o mirė – 38 281 gyventojas (siekė 13,7 atvejus 1000 gyv.), natūralus prieaugis – -3,9. Radviliškio rajone 2019 m. natūralus prieaugis siekė – -6,9, gimė 317 vaikų ir mirė 560 gyventojų (žr. 2.1.8 pav.).

2.1.8 pav. Natūralus gyventojų prieaugis Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2019 m. (1000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

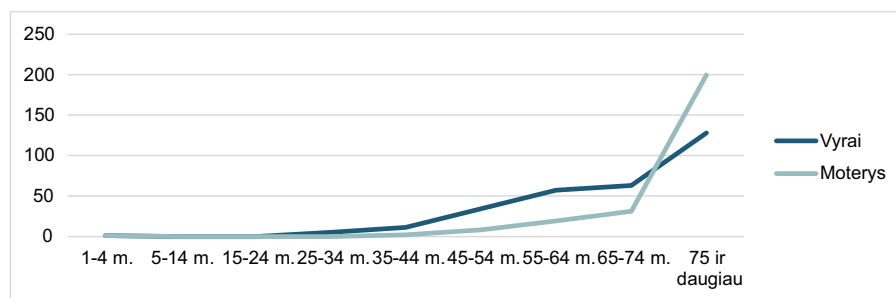
Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 m. metais mirė daugiau vyrų nei moterų, atitinkamai 299 ir 261 atvejais (žr. 2.1.9 pav.).

2.1.9 pav. Radviliškio rajono vyrų ir moterų mirtingumo dinamika 2015–2019 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, nuo 5 m. iki 74 m. amžiaus vyrų mirtingumas yra didesnis už moterų, tai sąlygoja, kad šio amžiaus tarpsniu daugiausia vyrų miršta dėl išorinių mirties priežasčių ir kraujotakos sistemos ligų. Nuo 75 m. moterų mirtingumas išauga (moterų - 200 abs. sk.; vyrų - 128 abs. sk.) (žr. 2.1.10 pav.).

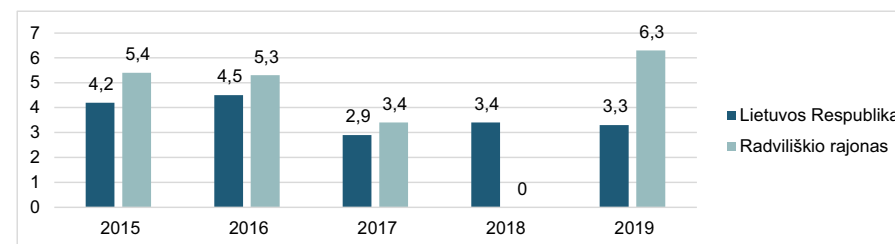

2.1.10 pav. Radviliškio rajono vyrų ir moterų mirtingumas, atsižvelgiant į amžių 2019 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

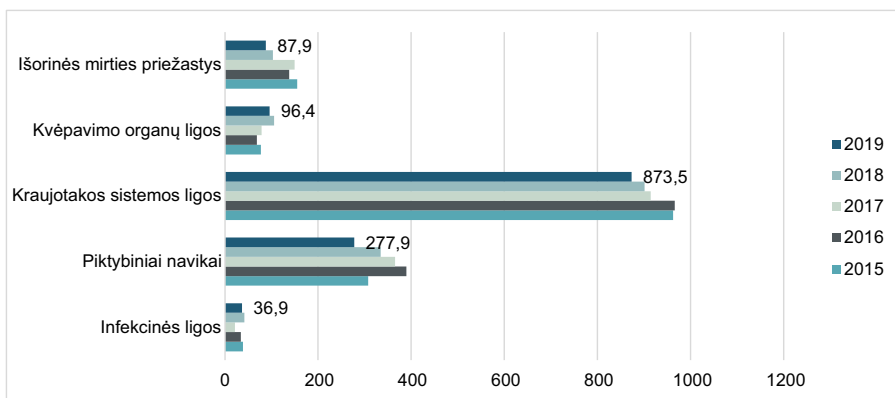
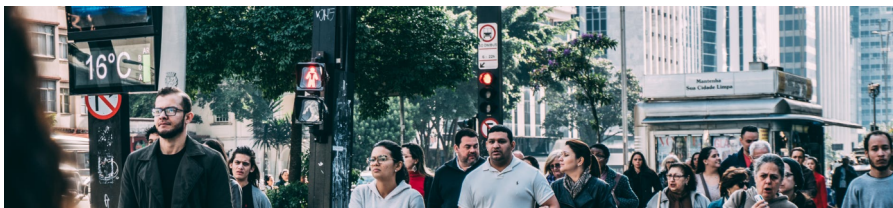
Vertinant gyventojų sveikatą labai svarbus rodiklis yra kūdikių iki 1 metų mirtingumas, kuris realiai atspindi šalies socialinę – ekonominę situaciją bei sveikatos priežiūros kokybę. Vaiko mirties tikimybė pirmaisiais jo gyvenimo metais nėra vienoda. Ji ypač didelė pirmosiomis gyvenimo dienomis ir pirmą mėnesį. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, Radviliškio rajone kūdikių iki 1 metų mirtingumas 2019 m. siekė 6,3 atvejus 1000 gim., mirė 2 kūdikiai. Šalyje kūdikių mirtingumas išliko stabilus ir 2019 m. siekė 3,3 atvejus 1000 gim., mirė 90 kūdikių (2.1.11 pav.).

2.1.11 pav. Kūdikių iki 1 m. mirtingumas Lietuvos Respublikoje ir Radviliškio rajone 2015-2019m. (1 000 gim.)

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Gyventojų sveikatos būklę tiksliau atspindi ne bendro mirtingumo, o mirtingumo nuo pagrindinių priežasčių vertinimas. Jis rodo, kokios sveikatos problemos visuomenėje vyrauja ir kaip jos kinta. Pagrindinės išsivysčiusių šalių gyventojų mirties priežastys yra širdies ir kraujagyslių sistemos ligos bei onkologiniai susirgimai. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, Radviliškio rajone 2019 m. mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų sumažėjo ir siekė 873,5 atvejus 100 000 gyv. Mirtingumas taip pat sumažėjo visuose analizuojamuose ligų grupėse. Mirtingumas nuo piktybinių navikų siekė 277,9/100 000 gyv., kvėpavimo organų ligų - 96,4/100 000 gyv., infekcinių ligų - 36,9/100 000 gyv. Išorinės mirties priežastys sudarė 87,9 atvejus 100 000 gyv. (žr. 2.1.12 pav.).

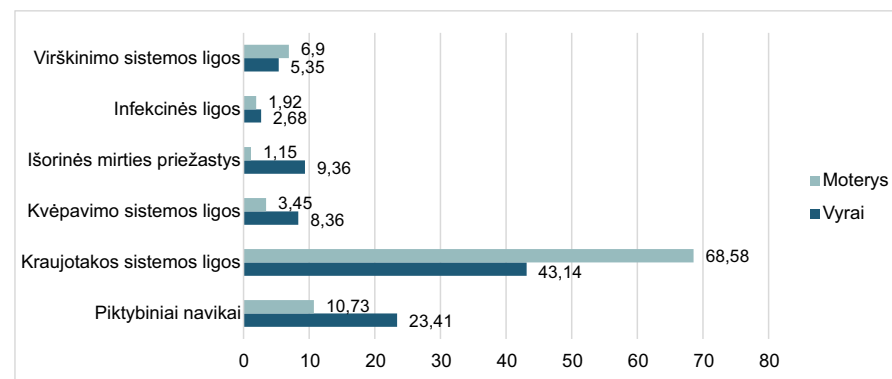

2.1.12 pav. Gyventojų mirtingumo dinamika pagal mirties priežastis 2015-2019 m. Radviliškio rajone (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Lyginant vyrų ir moterų mirtingumą pagal pagrindines mirties priežastis, matome, kad Radviliškio rajone daugiau vyrų, nei moterų, mirė nuo piktybinių navikų (vyrų - 23,41 proc., moterų - 10,73 proc.), dėl išorinių mirties priežasčių (vyrų - 9,36 proc., moterų - 1,15 proc.), kvėpavimo sistemos ligų (vyrų - 8,36 proc., moterų - 3,45 proc.) ir infekcinių ligų (vyrų - 2,68 proc., moterų - 1,92 proc.). Daugiau moterų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų (vyrų - 43,14 proc., moterų - 68,58 proc.) ir virškinimo sistemos ligų (atitinkamai 5,35 proc. ir 6,9 proc.) (žr. 2.1.12 pav.).

2.1.12 pav. Vyrų ir moterų mirties priežasčių struktūra Radviliškio rajone 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

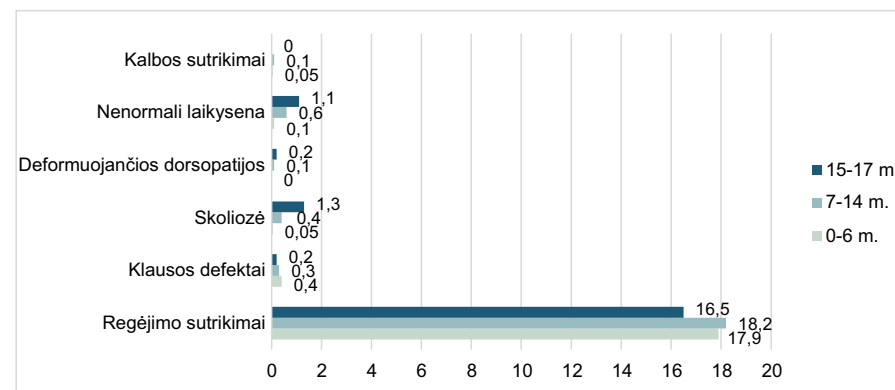
III. SVARBIAUSI SVEIKATOS BŪKLĖS RODIKLIAI

Gyventojų sergamumas – vienas svarbiausių sveikatos statistikos rodiklių. Tai naujai nustatytų ligų atvejų skaičius per tam tikrą laikotarpį tarp tam tikros teritorijos gyventojų. Skirtingai nuo mirtingumo, kuris yra vienkartinis reiškinys, sergamumas pasikartoja ir dažniausiai trunka ilgai. Mirtingumas neatspindi paplitimo tų ligų, kurios retai baigiasi mirtimi, bet dažnai riboja žmonių darbingumą, sukeldamos didelius socialinius-ekonominius nuostolius. Todėl duomenys apie sergamumą tam tikromis ligomis yra labai svarbūs vertinant gyventojų sveikatą, nustatant prioritetas sveikatos problemas. Nuolat analizuojami sergamumo duomenys leidžia prognozuoti pokyčius, skatina visuomenės sveikatos mokslo plėtotę.

3.1 Radviliškio rajono gyventojų sergamumas

2019 m. 5 889 0-17 m. vaikai apsilankė ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose. 17,8 proc. vaikų nustatyti regos sutrikimai, tai yra 1 047 atvejai. 0,3 proc. nustatyti klausos sutrikimai, 0,5 proc. skoliozė, 0,1 proc. deformuojančios dorsopatijos. 0,5 proc. 0-17 m. vaikų nustatyta nenormali laikysena ir 0,1 proc. kalbos sutrikimas. 3.1.1 pav. pavaizduoti sutrikimai pagal amžiaus grupes.

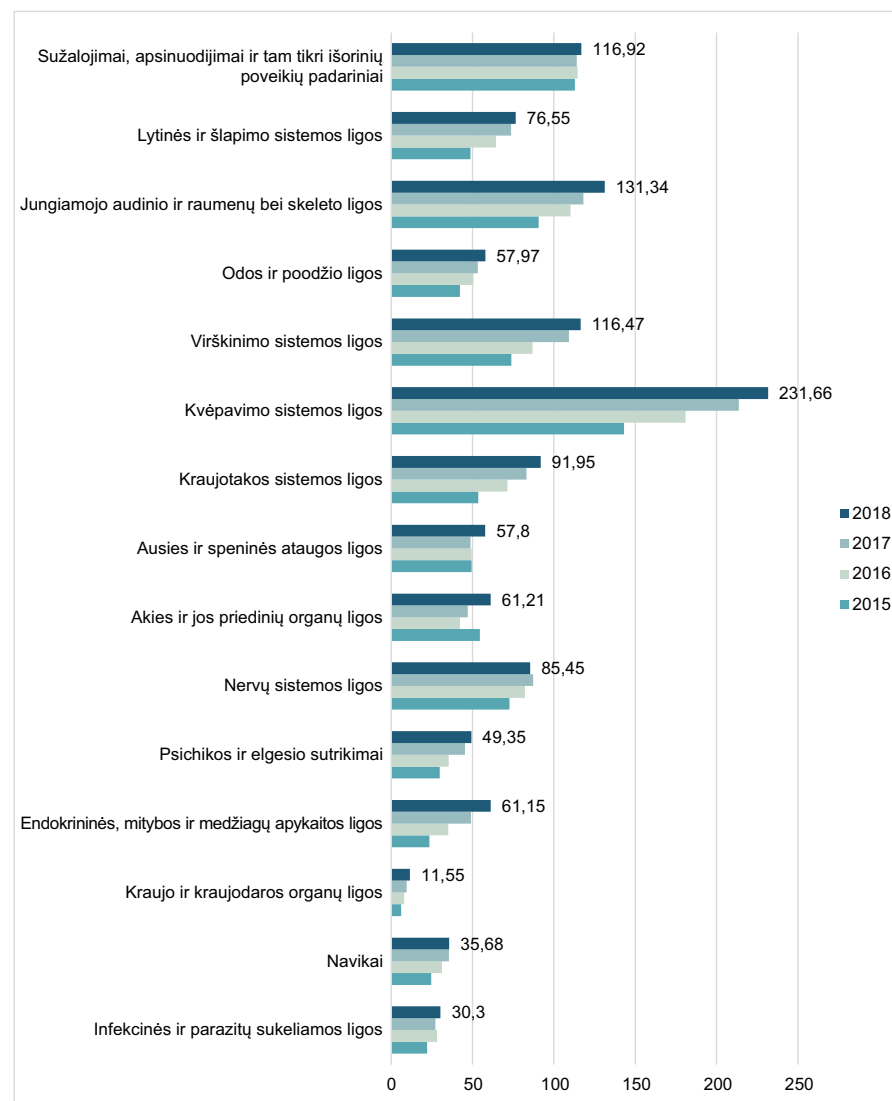

3.1.1 pav. Radviliškio rajono vaikų (0-17 m.), sergančių kai kuriomis ligomis ir sutrikimais, skaičius 2018 m., atsižvelgiant į amžių (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2018 m. Radviliškio rajone buvo užregistruoti 634,98 naujų sergamumo atvejų, tenkantys 1000 gyv. Daugiausia gyventojų sirgo kvėpavimo sistemos ligomis, tai sudarė 231,66 atvejų 1000 gyv. Antroje vietoje pagal sergamumą yra jungiamojo audinio ir skeleto raumenų sistemos ligos, kurios sudarė 131,34 atvejų 1000 gyv. Virškinimo sistemos ligos sudarė 116,47 atvejų 1000 gyv., sužalojimai, apsinuodijimai ir tam tikri išorinių poveikių padariniai – 116,92/1000 gyv. (žr. 3.1.2 pav.). *Sergamumo (naujai užregistruotų susirgimų) skaičius už 2019 m. neteikiamas, nes keičiama skaičiavimo metodika.*

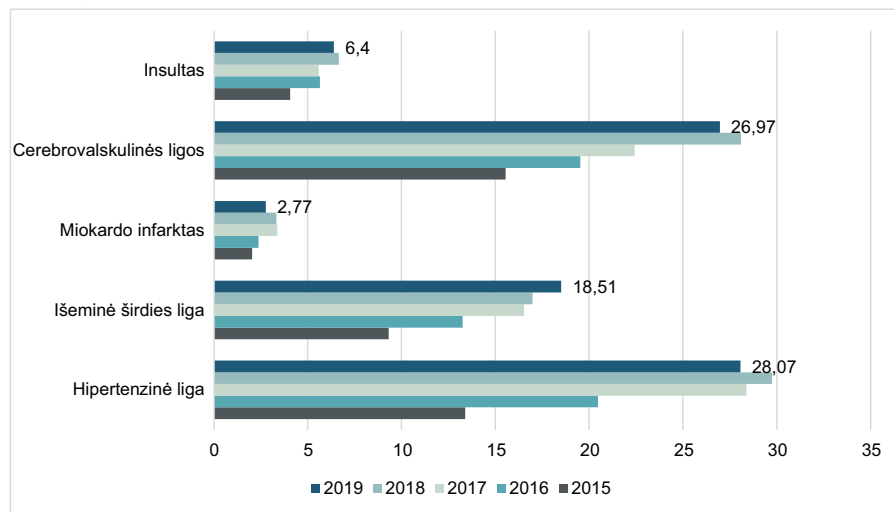

3.1.2 pav. Radviliškio rajono gyventojų sergamumas 2015-2018 m. (1000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Sergamumas širdies ir kraujagyslių ligomis. Širdies ir kraujagyslių ligos yra viena svarbiausių ne tik medicinos, bet ir socialinių problemų. Kraujotakos sistemos ligos nėra iš pagrindinių vyraujančių ligų Radviliškio rajone, tačiau mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų tiek rajone, tiek šalyje išlieka didžiausias ir sudaro apie pusę visų mirčių. Taip pat minėtos ligos šalyje sudaro vieną trečdalį invalidumo priežasčių bei nulemia 15-20 proc. apsilankymų sveikatos priežiūros įstaigose.

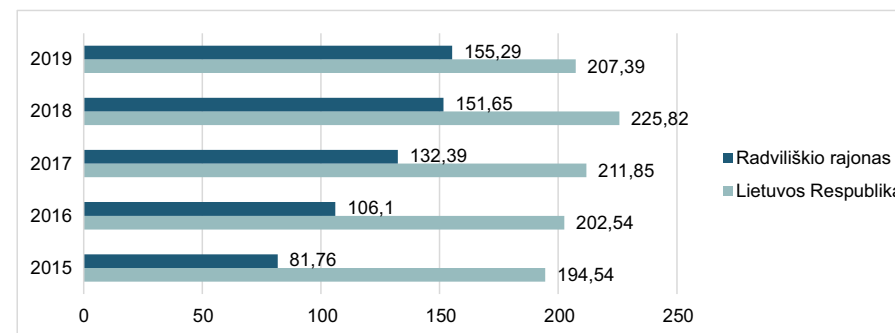
2019 m. Radviliškio rajono gyventojų sergamumas kraujotakos sistemos ligomis sudarė 95,9 atvejų 1000 gyventojų. Daugiausia gyventojų sirgo hipertenzine liga, kurios sergamumas 2019 m. sumažėjo bei siekė 28,07 atvejų 1000 gyv. ir cerebrovaskulinėmis ligomis (26,97/1000 gyv.). 2019 m. taip pat sumažėjo sergamumas miokardo infarktu (2,77/1000 gyv.) ir insultu (6,40/1000 gyv.), o padidėjo sergamumas išemine širdies liga (18,51/1000 gyv.) (žr. 3.1.3 pav.).

3.1.3 pav. Sergamumas kraujotakos sistemos ligomis Radviliškio rajone 2015-2019 m. (1000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Sergamumas užkrečiamomis ligomis. Lietuvoje sergamumo gripu ir ŪVKTI padidėjimas stebimas rudens – žiemos sezonu. Nuo 2015 m. šalyje ir Radviliškio rajone sergamumas gripu ir ŪVKTI didėja. Radviliškio rajone užfiksuotas mažesnis sergamumas, lyginant su šalies rodikliu (žr. 3.1.4 pav.).

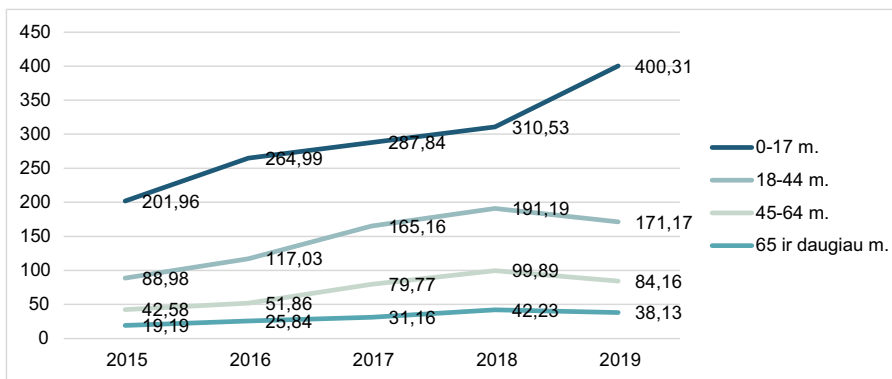

3.1.4 pav. Gripo ir ŪVKTI atvejų skaičius Lietuvos Respublikoje ir Radviliškio rajone 2015-2019 m. (1000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

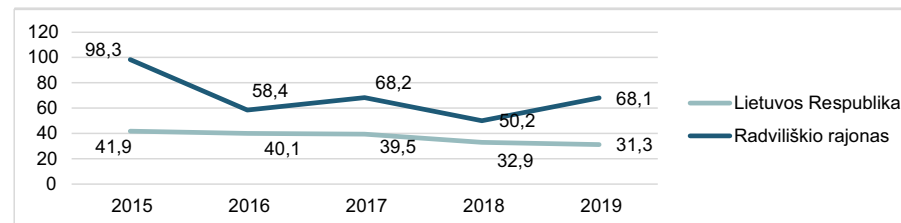
Analizuojant duomenis pagal amžiaus grupes matome, kad visais analizuojamais laikotarpiais gripu ir ŪVKTI dažniausiai serga vaikai (0-17 m. amžiaus) ir šis sergamumas, didėjant amžiaus grupei, mažėja. (žr. 3.1.5 pav.).

3.1.6 pav. Gripo ir ŪVKTI atvejų skaičius Radviliškio rajone atsižvelgiant į amžių 2015-2019 m. (1000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Tuberkuliozė (TB) – tai infekcinė liga, kurią sukelia tuberkuliozės mikobakterijos (TM). Infekcijos šaltinis – sergantis atvira plaučių TB ligonis, kuris kosėdamas, čiaudėdamas, per orą su dalelėmis skleidžia į aplinką TM. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, šalyje nuo 2015 m. sergamumas tuberkulioze sistemingai mažėja, tačiau tuberkuliozės problema kaip visais laikais, taip ir dabar, išlieka aktuali problema. Radviliškio rajone didžiausias sergamumas registruotas 2015 m. – 98,3/100 000 gyv. 2019 m. sergamumas padidėjo ir siekia 68,1 atvejų 100 000 gyv. ir viršija šalies sergamumo rodiklį (32,9/100 000 gyv.) (žr. 3.1.6 pav.). Prasčiausia situacija Šilutės r., Radviliškio r., Kazlų Rūdos, Anykščių r., Pakruojo r., Kelmės r. savivaldybėse – jose Lietuvos vidurkis viršytas daugiau nei 2 kartus (1 žemėlapis).

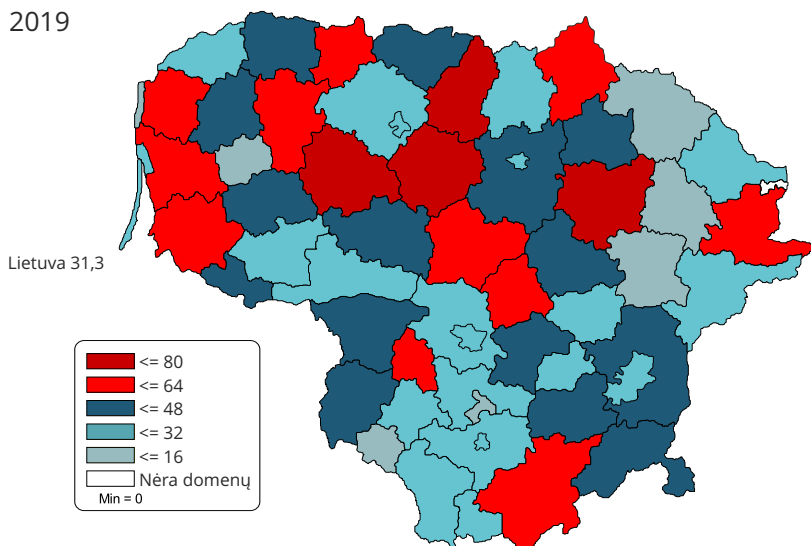
3.1.6 pav. Sergamumo tuberkulioze dinamika Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2015-2019 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Pagal PSO rekomendacijas, naujų plaučių tuberkuliozės atvejų, patvirtintų bakteriologiškai, išgydymo rodiklis turėtų siekti bent 85 proc., tai yra iš visų gydymą pradėjusių pacientų, 85 proc. turi būti išgydyti. Išgydytais laikomi tokie atvejai, kai gydymo pradžioje M. tuberculosis buvo randamos, o baigus gydymą – nebeaptinkamos. Lietuvoje vaistams atsparios tuberkuliozės (toliau – DVA-TB) paplitimas yra vienas iš didžiausių pasaulyje. Lietuvoje daugiau nei 20 proc. visų DVA-TB atvejų yra ypač vaistams atspari tuberkuliozė. Šalyje tik nuo 2006 m. DVA-TB paplitimas pradėjo laipsniškai mažėti ir šiuo metu siekia 3,7 atvejų 100 000 gyv. Radviliškio rajone 2019 m. sergamumas siekia 11,3 atvejų 100 000 gyv. ir yra antroje vietoje, lyginant su kitomis šalies savivaldybėmis (2 žemėlapis).

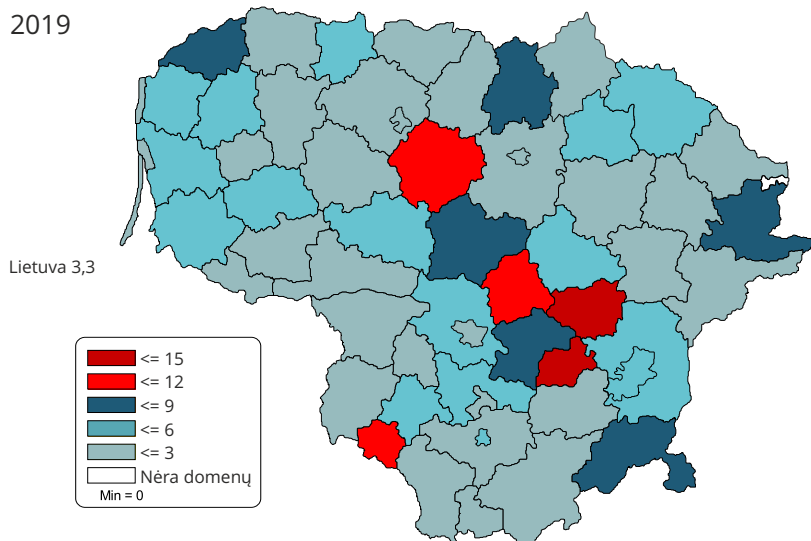
2019

1 žemėlapis. Sergamumas (nauji atvejai) tuberkulozė 2019 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

2019

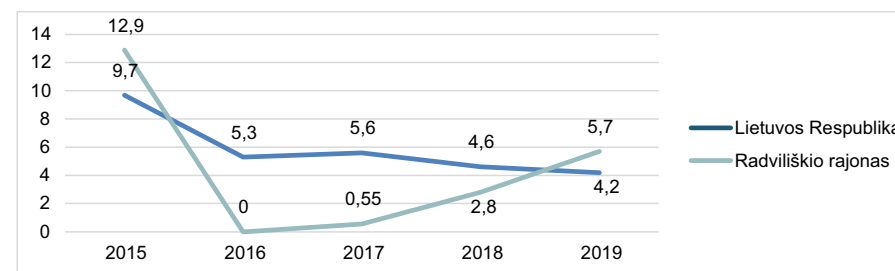

2 žemėlapis. Užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkulozės atvejai 2019 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Sergamumas lytiškai plintančiomis ligomis. 2019 metais

Lietuvoje užregistruoti 117 susirgimų sifiliu, tai sudarė 4,2 atvejų 100 000 gyv. Radviliškio rajone buvo užregistruoti 2 sergamumo sifiliu atvejai (5,7/100 000 gyv.) ir buvo viršytas šalies vidurkis (žr. 3.1.7 pav.). 2019 m. Radviliškio rajone nebuvo užregistruotas nei vienas sergamumo chlamidioze ir gonokokinės infekcijos atvejis, tačiau buvo užregistruotas 1 AIDS ir 1 ŽIV susirgimas, iš viso Radviliškio rajone AIDS serga 9 asmenys.

3.1.7 pav. Sergamumas sifiliu Lietuvos Respublikoje ir Radviliškio rajone 2015-2019 m. (100 000 gyv.)

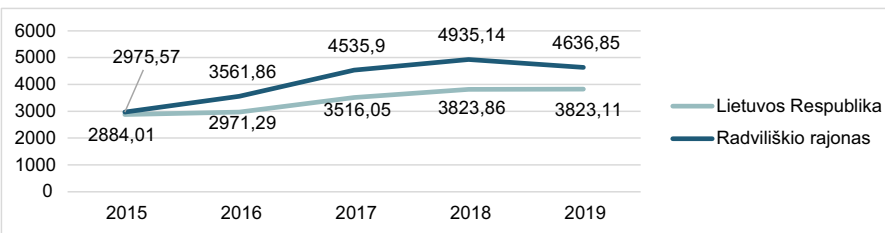
Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais. Psichikos sveikata yra neatsiejama bendrosios sveikatos priežiūros dalis.

Visuomenės psichikos sveikatai didelės įtakos turi biologiniai, socialiniai ir psichologiniai veiksniai.

Higienos instituto sveikatos informacijos centro duomenimis, Radviliškio rajone sergamumo psichikos ligomis rodiklis 2019 m. šiek tiek sumažėjo (4636,85/100 000 gyv.), tačiau viršijo šalies vidurkį (3823,11/100 000 gyv.) (3.1.8 pav.).

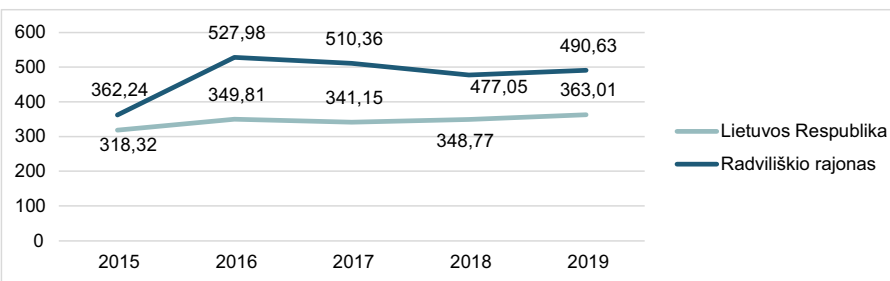

3.1.8 pav. Sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2015-2019 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos institutas sveikatos informacijos centras

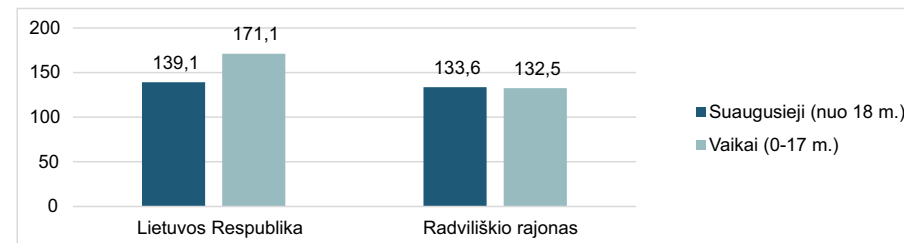
Radviliškio rajone stebimas sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais vartojant alkoholį, 2019 m. sergamumas siekia 490,63 atvejų 100 000 gyv., tuo tarpu šalyje nustatyta 363,01 atvejų 100 000 gyv. (žr. 3.1.9 pav.).

3.1.9 pav. Sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais vartojant alkoholį Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2015-2019 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos institutas sveikatos informacijos centras

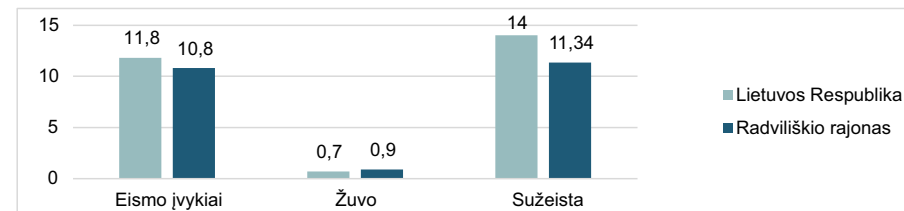
Traumos ir eismo įvykiai. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, Radviliškio rajone 2019 m. 132,5 /1000 gyv. vaikams (0-17 m.) ir 133,6/1 000 gyv. suaugusiesiems (nuo 18 m.) ambulatorinėse ar stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose užregistruota bent viena trauma. Šalyje traumas užregistruotos atitinkamai 171,1 ir 139,1 (žr. 3.1.10 pav.)

3.1.10 pav. Asmenys, kuriems ambulatorinėse ar stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose užregistruota bent viena trauma, Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2019 m. (1 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

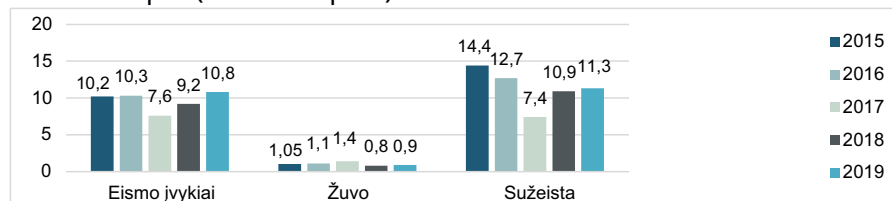
Radviliškio rajone 2019 m. užregistruoti 38 (10,8 atvejų 10 000 gyv.) eismo įvykiai, šių eismo įvykių metu 40 (11,3/10 000 gyv.) žmonių buvo sužeisti ir 3 (0,9/10 000 gyv.) žuvo. Lietuvos keliuose ir gatvėse įvyko 3 289 (11,8/10 000 gyv.) įskaitiniai eismo įvykiai, kurių metu 184 (0,7/10 000 gyv.) eismo dalyviai žuvo ir 3 908 (14/10 000 gyv.) žmonės buvo sužeisti. (žr. 3.1.11 pav.).

3.1.11 pav. Eismo įvykiai Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2019 m. (10 000 gyv.)

Šaltinis: Lietuvos kelių policijos tarnyba

Eismo įvykiai ir juose sužalotų žmonių skaičius, Radviliškio rajone nuo 2019 m., lyginant su 2018 m., padidėjo. Eismo įvykių skaičius padidėjo 11,8 proc., sužeistųjų 8,1 proc. Mirusių skaičius išliko toks pat (žr. 3.1.12 pav.).

3.1.12 pav. Eismo įvykiai Radviliškio rajone 2015-2019 m. (10 000 gyv.)

Šaltinis: Lietuvos kelių policijos tarnyba

Laikinas nedarbingumas ir neįgalumas. Žmonių neįgalumo nustatymą lemia ne tik gyventojų sveikatos sutrikimai, bet ir ekonominės, socialinės problemos: demografiniai rodikliai, užimtumas, valstybės vykdoma socialinių lengvatų politika. Demografiniai veiksniai, kurie gali daryti įtaką neįgalumo atvejų skaičiui savivaldybėse, gali būti įvairūs: skirtinga gyventojų amžiaus struktūra ir gyventojų skaičius savivaldybėse, kasmet senėjanti gyventojų populiacija bei mažas gimstamumas ir didelis mirtingumas, gyventojų migracija šalies viduje arba emigracija už šalies ribų. Svarbus demografinis veiksnys – gyventojų skaičius šalies savivaldybėse. Savivaldybėse, kurios savo teritorijų atžvilgiu yra mažesnės, dažniausiai vyrauja senesnė gyventojų amžiaus struktūra, nes daug jaunų žmonių koncentruojasi šalies didmiesčiuose, kuriuose geresnės studijų, darbo ir verslo galimybės, geresnis socialinių ir sveikatos paslaugų prieinamumas, žemesnis nedarbo lygis. Socialiniai, ekonominiai netolygumai šalies regionuose ir dėl šių priežasčių vyraujanti gyventojų migracija šalies viduje neišvengiamai daro įtaką ir žmonių sveikatos bei negalios netoly-

gumams. Gyventojų sergamumas šalies savivaldybėse daro tiesioginę įtaką negalios nustatymui. Tikėtina, kad daugeliu atvejų tose teritorijose, kur yra nustatomas didelis sergamumas tam tikromis ligomis, bus daugiau ir neįgalių asmenų.

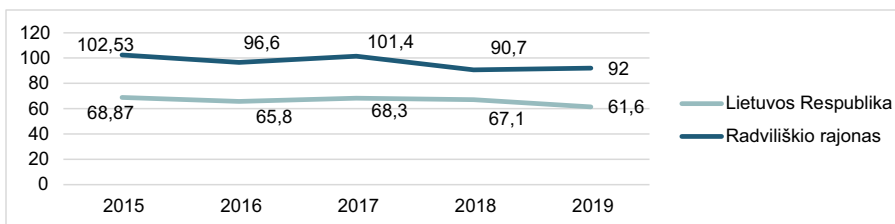

Darbingumo lygis - asmens pajėgumas įgyvendinti anksčiau įgytą profesinę kompetenciją ar įgyti naują profesinę kompetenciją arba atlikti mažesnės kompetencijos reikalaujančius darbus. Nustatomas asmenims nuo 18 m. iki senatvės pensijos amžiaus, įvertinus asmens sveikatos būklę ir galimybes atlikti turimos kvalifikacijos darbus, nereikalaujančius profesinės kvalifikacijos po to, kai yra panaudotos visos galimos medicininės ir profesinės reabilitacijos bei specialiosios pagalbos priemonės. Darbingumo lygis nustatomas 5 procentinių punktų intervalu.

- Asmenys, kurių darbingumo lygis 0 – 25 procentai, laikomi nedarbingais;
- Asmenys, kurių darbingumo lygis 30–55 procentai, laikomi iš dalies darbingais;
- Asmenys, kurių darbingumo lygis 60 ir daugiau procentų, laikomi darbingais.

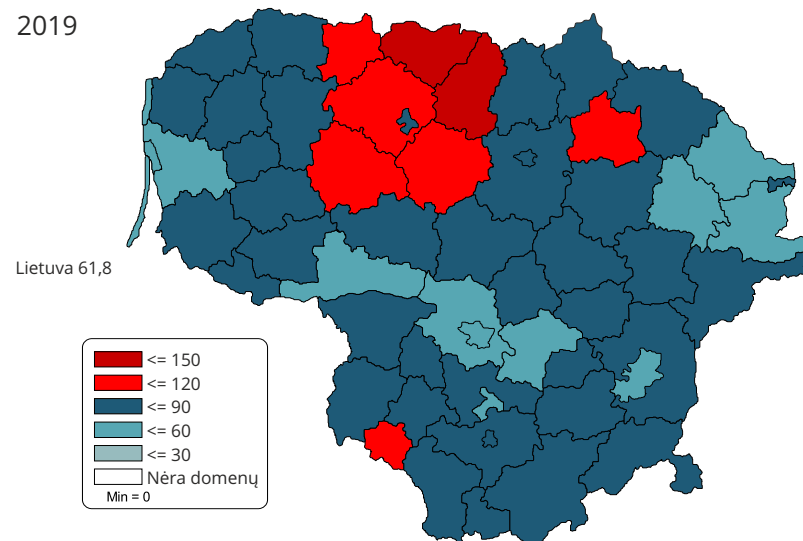

Šalyje nuo 2015 m. sistemingai mažėja pirmą kartą pripažintų neįgaliausių asmenų skaičius. Radviliškio rajone per šį laikotarpį stebimas atvejų sumažėjimas ir padidėjimas (3.1.13 pav.). 2019 m. didžiausi rodikliai užregistruoti tarp Pakruojo r. (127,5/10 000 gyv.), Joniškio r. (120,2/10 000 gyv.), Akmenės r. (101,3/10 000 gyv.), Kelmės r. (100,1/10 000 gyv.) savivaldybių gyventojų. Mažiausi rodikliai Kauno r. sav. – 42,2, Kauno m. sav. – 43,3, Vilniaus m. – 46,4/10 000 gyv. savivaldybių gyventojų. Radviliškio rajonas yra 6 iš prasčiausių rodiklių grupės (grupėje 10 savivaldybių) (3 žemėlapis).

3.1.13 pav. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliausių Radviliškio rajone ir Lietuvos Respublikoje 2015-2019 m. (10 000 gyv.)

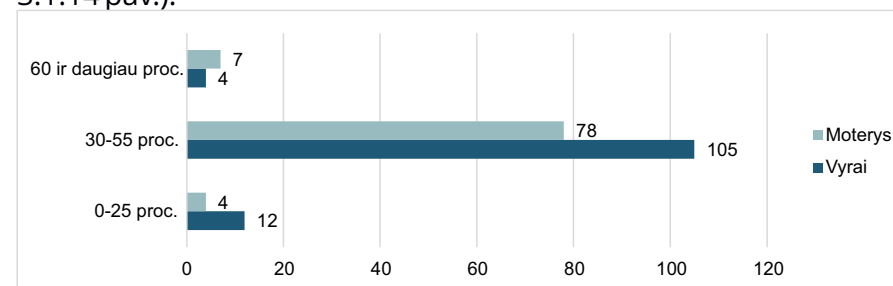
Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

3 žemėlapis. Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliausių (10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

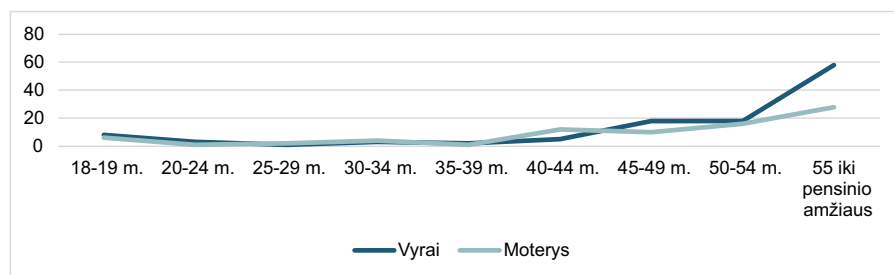
2019 metais 233 Radviliškio rajono gyventojai kreipėsi dėl darbingumo lygio nustatymo. Iš jų 16 gyventojų laikomi nedarbingais (4 moterys, 12 vyrų) ir 181 iš dalies darbingu (105 vyrai, 76 moterys). 18 moterų ir vyrų nebuvo pripažinti nedarbingais (žr. 3.1.14 pav.).

3.1.14 pav. Radviliškio rajono gyventojai, kuriems buvo nustatytas darbingumo lygis (invalidumo grupės), atsižvelgiant į lytį 2019 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Analizuojant duomenis pagal lytį, rezultatai rodo, kad pusei vyrų (50,0 proc.) 0-55 proc. darbingumo lygis nustatytas 18-54 metų amžiaus bei 55 ir iki pensinio amžiaus. 65 proc. moterų darbingumo lygis nustatytas iki 55 metų amžiaus, virš 55 metų – 35 proc. (žr. 3.1.15 pav.). Dažniausiai darbingo amžiaus asmenys pripažįstami neįgaliais dėl piktybinių navikų, kraujotakos sistemos, jungiamojo audinio ir skeleto bei raumenų sistemos ligų.

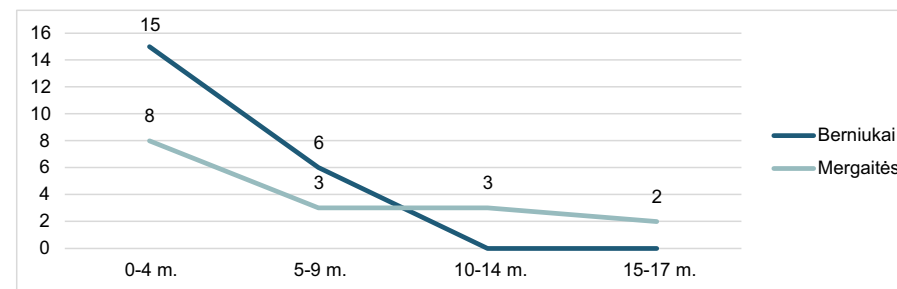

3.1.15 pav. Radviliškio rajono suaugusiųjų gyventojų, kuriems pirmą kartą nustatytas 0-55 proc. darbingumo lygis (invalidumo grupė), pasiskirstymas pagal amžių ir lytį 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Neįgalumo lygis - tai kompleksiskai įvertinus nustatytas asmens sveikatos būklės, savarankiškumo kasdieninėje veikloje ir galimybių ugdytis netekimo mastas. Neįgalumo lygis nustatomas asmenims iki 18 m., išskyrus asmenis, kurie yra (buvo) draudžiami valstybiniu socialiniu draudimu. Neįgalumas gali būti trijų lygių: sunkaus neįgalumo lygis; vidutinio neįgalumo lygis; lengvo neįgalumo lygis.

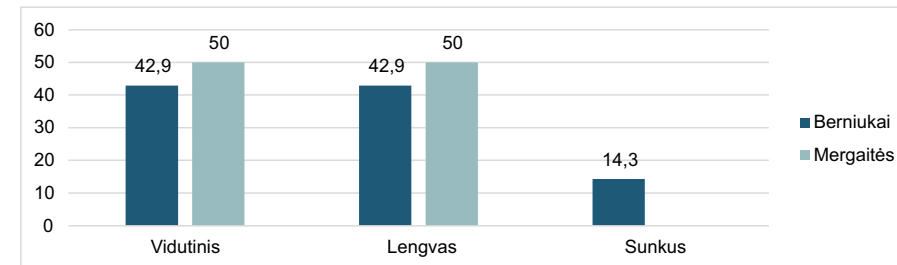
Neįgalumo ir darbingumo tarnybos duomenimis, 2019 m. Radviliškio rajone buvo 37 vaikai (21 berniukas ir 16 mergaičių), kuriems pirmą kartą buvo nustatytas neįgalumas. Didžiausią dalį jų sudarė 0-4 m. amžiaus vaikai 23 (15 berniukų ir 8 mergaitės), mažiausia dalis buvo 15-17 m. amžiaus grupėje – 2 (žr. 3.1.16 pav.).

3.1.16 pav. Radviliškio rajono vaikai, kuriems 2019 m. pirmą kartą nustatytas neįgalumas, pasiskirstymas pagal amžių (abs. sk.)

Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Iš 37 vaikų, kuriems nustatytas neįgalumas, po 45,9 proc. nustatytas lengvas ir vidutinis neįgalumo lygis (po 42,9 proc. berniukams, po 50 proc. mergaitėms). 2019 m. nei vienai Radviliškio rajono mergaitei nebuvo nustatytas sunkus neįgalumo lygis, sunkus lygis nustatytas 14,3 proc. berniukų (3.1.17 pav.).

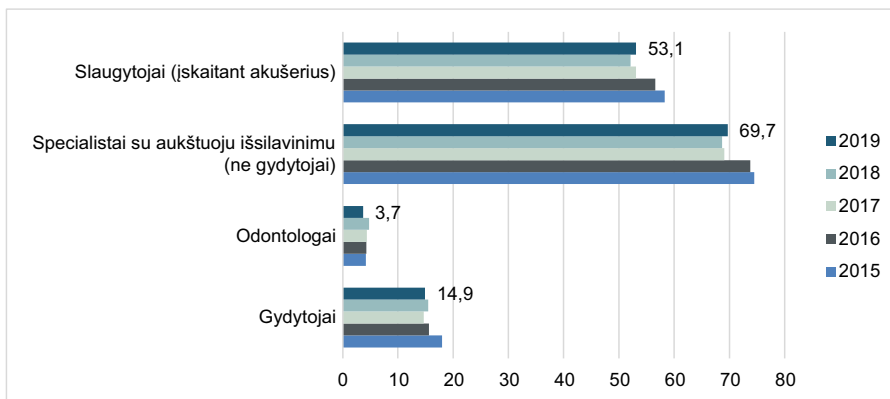

3.1.17 pav. Radviliškio rajono vaikai, kuriems 2019 m. pirmą kartą nustatytas neįgalumas, pasiskirstymas pagal neįgalumo lygius (proc.)

Šaltinis: Neįgalumo ir darbingumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

IV. SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ VEIKLA

Sveikatos personalo ištekliai. Radviliškio rajone didžiąją dalį sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių specialistų sudarė specialistai su aukštuoju ar aukštesnioju medicinos išsilavinimu (ne gydytojai) (69,7/10 000 gyv.), mažiausią – odontologai (3,7/10 000 gyv.). 2019 m. aktyvių gydytojų skaičius siekė 14,9/10 000 gyv., aktyvių slaugytojų skaičius (įskaitant akušerius) – 53,1/10 000 gyv. (žr. 4.1 pav.).

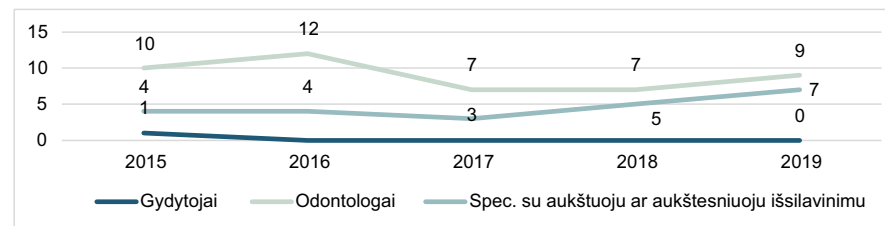

4.1 pav. Gyventojų aprūpinimas aktyviu sveikatos personalu Radviliškio rajone 2015-2019 m. (10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

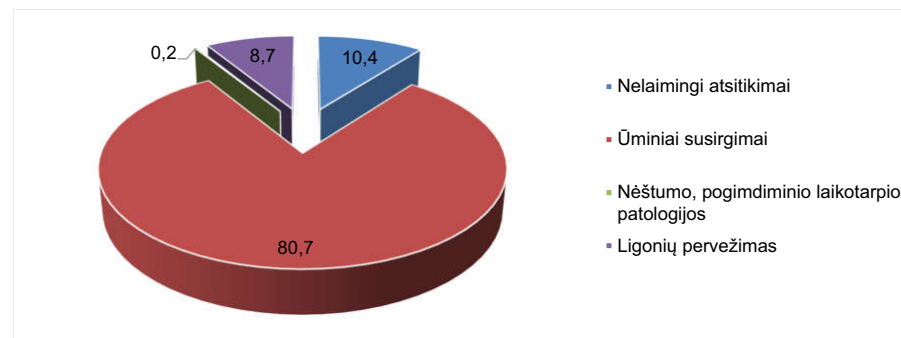
2019 m. privačiai dirbančių specialistų su aukštuoju ar aukštesnioju medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius padidėjo iki 7. Odontologų skaičius taip pat padidėjo iki 7. Radviliškio rajone 2016-2019 m. nebuvo nei vieno gydytojo, kuris dirba privačiai (pagrindinis darbas) (žr. 4.2 pav.).

4.2 pav. Privačiai dirbantis medicinos personalas Radviliškio rajone 2015-2019 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

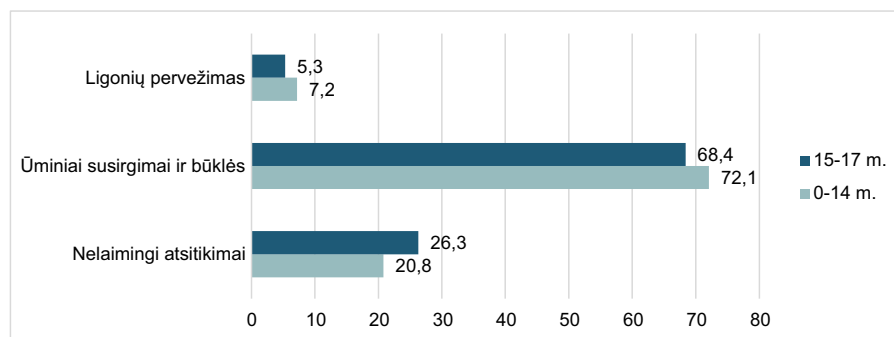
Greitosios medicinos pagalbos darbas. 2019 m. Radviliškio rajone 9 055 kartus buvo suteiktos greitosios medicinos pagalbos paslaugos. Iš jų didžiąją dalį (80,7 proc.) paslaugų sudaro ūmūs susirgimai ir būklės, 10,4 proc. nelaimingi atsitikimai, 8,7 proc. ligonių pervežimai ir 0,2 proc. sudaro nėštumo, pogimdyminio laikotarpio patologija (žr. 4.3 pav.).

4.3 pav. Suteiktos greitosios medicinos pagalbos struktūra Radviliškio rajone 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, Radviliškio rajone 2019 m. 443 vaikams buvo suteikta medicinos pagalba, iš jų 332 suteikta 0-14 metų amžiaus vaikams ir 111 15-17 metų amžiaus vaikų. Tiek 0-14 metų, tiek 15-17 metų vaikams skubi pagalba dažniausiai teikta dėl ūmių susirgimų ir būklių, atitinkamai 71,4 proc. 64,0 proc. Dėl nelaimingų atsitikimų dažniausiai pagalba suteikta 15-17 metų vaikams (27,0 proc.) (žr. 4.4 pav.).

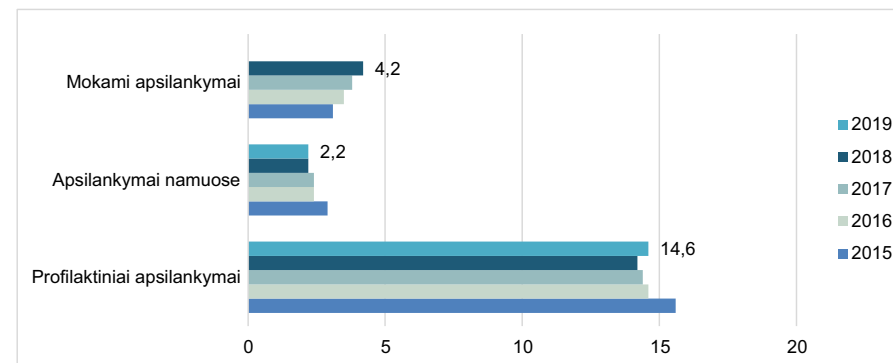

4.4 pav. Vaikams suteiktos greitosios medicinos pagalbos struktūra Radviliškio rajone 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Ambulatorines paslaugas teikiančių įstaigų veikla.

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 m. Radviliškio rajone užregistruota 288 980 apsilankymų pas gydytojus, tai yra 1-am gyventojui teko 8,2 apsilankymų pas gydytojus. Analizuojant apsilankymų pas gydytojus skaičių, duomenys rodo, kad 14,6 proc. apsilankymų buvo dėl profilaktinių pasitikrinimų, 2,2 proc. apsilankymų sudarė apsilankymai namuose ir 4,6 proc. sudarė mokami apsilankymai (žr. 4.5 pav.).

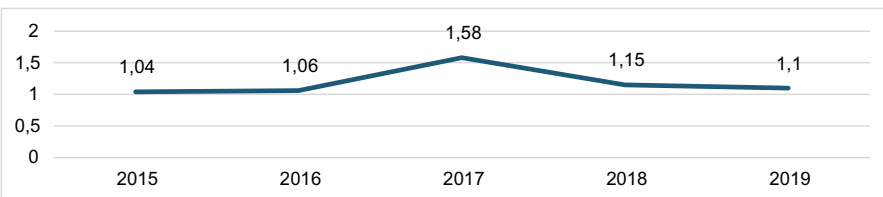
4.5 pav. Radviliškio rajono gyventojų apsilankymas pas gydytojus skaičius 2015-2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2018 m. Radviliškio rajone užregistruota 242,3 tūkst. apsilankymų pas gydytojus (pagal suteikimo vietą), tai sudarė 6,8 karto vienam gyventojui. 2019 m. apsilankymų pas I ir II/III lygio paslaugas teikiančius gydytojus skaičius išliko stabilus ir siekė atitinkamai 5,7 ir 1,2 apsilankymai 1-am gyventojui.

2019 m. Radviliškio rajono gyventojai 38 867 kartus lankėsi pas odontologus, tai sudarė 1,10 atvejų 1-am gyventojui. Lyginant su 2017 m., matome, kad apsilankymų skaičius sumažėjo (žr. 4.6 pav.).

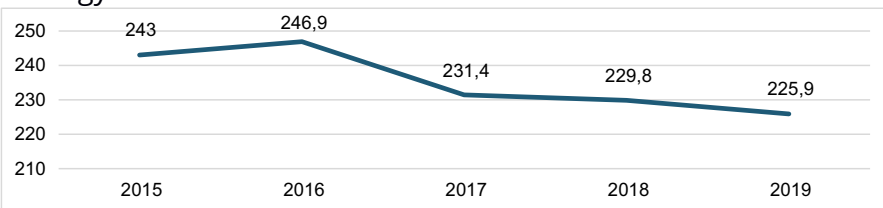

4.6 pav. Apsilankymų pas odontologus skaičius Radviliškio rajone 2015-2019 m. (1-am gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

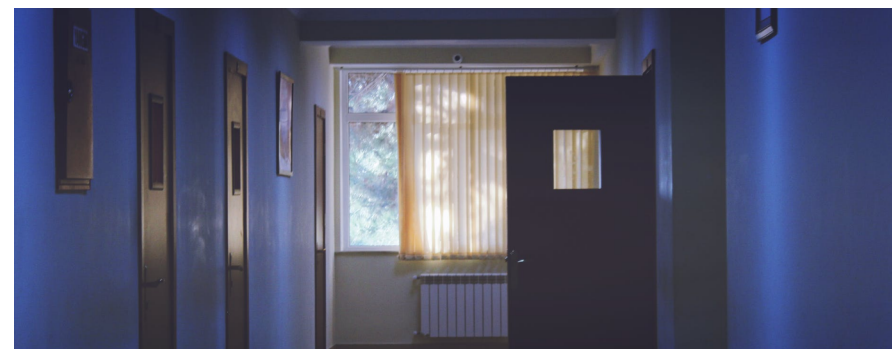

Stacionarines paslaugas teikiančių sveikatos priežiūros įstaigų veikla. 2019 m. Radviliškio rajone 7 967 gyventojams (įskaitant sanatorijų stacionarinės reabilitacijos ligonius) buvo suteiktos stacionarinės paslaugos, tai sudarė 225,9 atvejus 1 000 gyventojų (žr. 4.7 pav.). 2019 metais stacionaro dienos atvejų teko 17,5 atvejų 1 000 gyv.

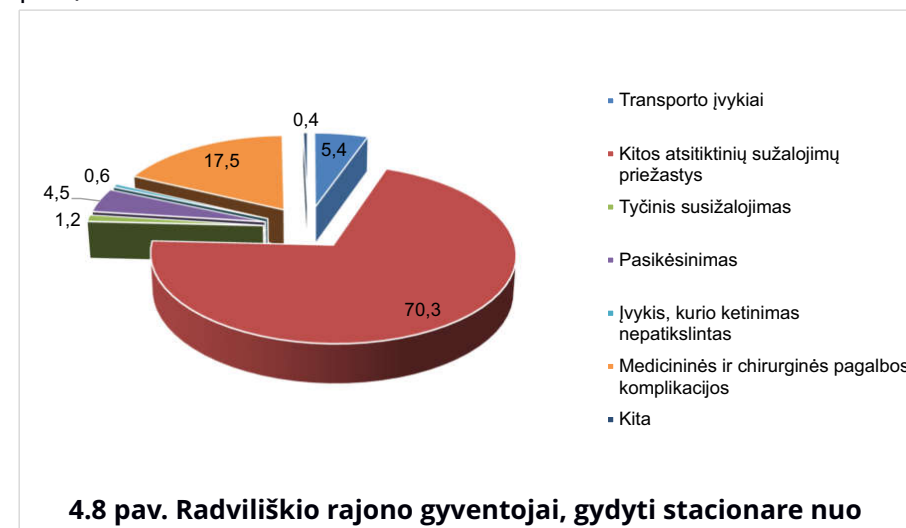

4.7 pav. Radviliškio rajono gyventojai, kuriems suteiktos stacionarinės paslaugos (be stacionaro dienos atvejų) skaičius 2015-2019 m. (1 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 m. 485 Radviliškio rajono gyventojai buvo gydyti stacionare nuo traumų ir apsinuodijimų. Didžioji dalis (70,3 proc.) gydyti stacionare dėl kitų atsitiktinių sužalojimų priežasčių, 5,4 proc. dėl transporto įvykių, 4,5 proc. dėl pasikėsinimų, 1,2 proc. dėl tyčinių susižalojimų, 17,5 proc. dėl medicininių ir chirurginių pagalbos komplikacijų. Dėl įvykių, kurių ketinimas nepatikslingas, gulėjo stacionare 0,6 proc. gyventojų, 0,2 proc. nurodė kitą (žr. 4.8 pav.).

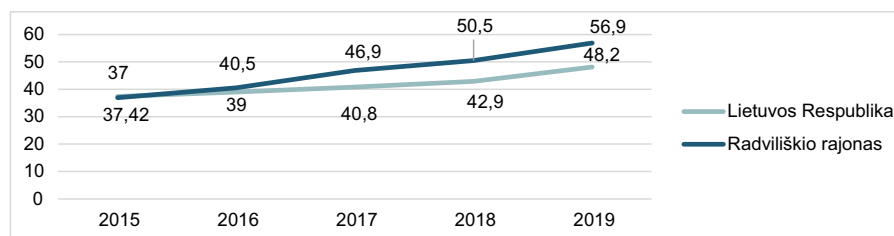

4.8 pav. Radviliškio rajono gyventojai, gydyti stacionare nuo traumų ir apsinuodijimų, pagal traukų priežastis 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

V. VYKDOMOS PREVENČINĖS PROGRAMOS RADVILIŠKIO RAJONE

Širdies ir kraujagyslių ligos Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, yra dažniausia mirtingumo priežastis. 2005 m. lapkričio 25 d. SAM įsakymu Nr. V-913 buvo patvirtinta Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencinių priemonių finansavimo programa. Šia programa siekiama sumažinti sergamumą širdies ir kraujagyslių ligomis (krūtinės angina, miokardo infarktu, smegenų išemija, insultu, periferinių arterijų tromboze), atrinkti sergančiuosius ateroskleroze ar cukriniu diabetu, kurie dar nejaučia sveikatos sutrikimų, užkirsti kelią šių ligų raidai. Programos priemonės taikomos vieną kartą per metus 40-55 m. vyrams bei 50-65 m. moterims. Viena pagrindinių programos priemonių yra informavimas apie didelę širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę, šios tikimybės įvertinimo, pirminės prevencijos priemonių plano sudarymo ar siuntimo išsamiai įvertinti širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę paslauga. 2019 m. 56,9 proc. Radviliškio rajono ir 48,2 proc. šalies gyventojų dalyvavo šioje programoje (5.1 pav.).

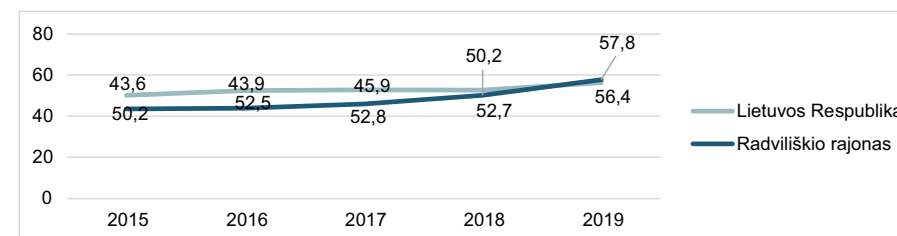
5.1 pav. Radviliškio rajono ir Lietuvos Respublikos gyventojų dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje, 2015-2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2004 metų birželio 30 dieną Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-485 buvo patvirtinta gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa. Valstybinės ligonių kasos duomenimis, daugelyje šalių skiriasi pagal gimdos kaklelio vėžio prevencinę programą tikrinamų moterų amžius ir kvietimo pasitikrinti intervalai. Dažniausiai tikrinamos moterys nuo 25 iki 60-65 metų, o pasitikrinti dažniausia kviečiama kas trejus metus. Nuo 2008 metų profilaktiškai tikrinamų dėl gimdos kaklelio vėžio moterų amžiaus intervalas pakoreguotas – imta tikrinti 25-60 metų moteris.

2019 metais iš Radviliškio rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigose prisirašiusių moterų, 56,4 proc. dalyvavo gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programoje, šalies vidurkis siekė 57,8 proc. (žr. 5.2 pav.).

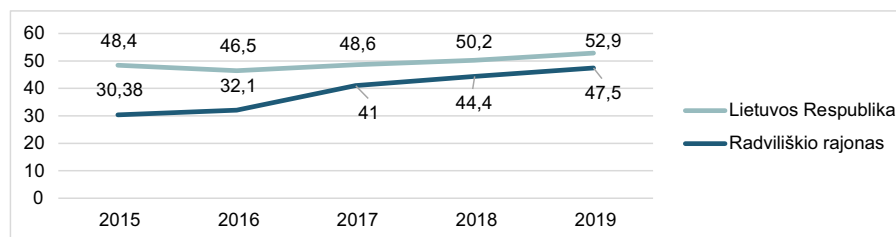

5.2 pav. Radviliškio rajono ir Lietuvos Respublikos gyventojų dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje, 2015-2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Nepaisant tobulėjančių diagnostikos metodų ir gydymo būdų, Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, krūties vėžys išlieka viena dažniausių moterų ligų. Kiekvienais metais ši liga atima šimtus gyvybių. Laiku diagnozavus šią ligą, jai galima užkirsti kelią, nes daugiau nei 95 proc. moterų, sergančių pirmos stadijos krūties vėžiu, visiškai išgydomos. 2005 metais rugsėjo 23 dieną Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-729 „Dėl atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programos patvirtinimo“ buvo patvirtinta krūties vėžio prevencijos programa. Ši programa skirta moterų nuo 50 iki 69 metų susirgimų prevencijai.

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 metais 52,9 proc. šalies ir 47,5 proc. Radviliškio moterų dalyvavo atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje. Analizuojant duomenis pagal metus, matome, kad dalyvaujančių procentas palaipsniui auga (žr. 5.3 pav.).

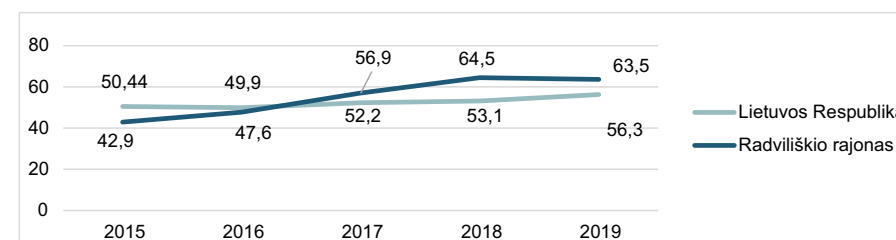
5.3 pav. Radviliškio rajono ir Lietuvos Respublikos gyventojų dalis, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje, 2015-2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta 50-74 metų amžiaus asmenims, kuriems vieną kartą per 2 metus gali būti atliekamas slapto kraujavimo testas. Jei testo atsakymas neigiamas – pacientas sveikas, jei atsakymas teigiamas – šeimos gydytojas išduos siuntimą pas gydytoją specialistą. Kolonoskopija ir, prireikus, biopsija yra būdai objektyviai patvirtinti storosios žarnos vėžio diagnozę. Nuo 2014 m. liepos 1 d. programa vykdoma visoje Lietuvoje.

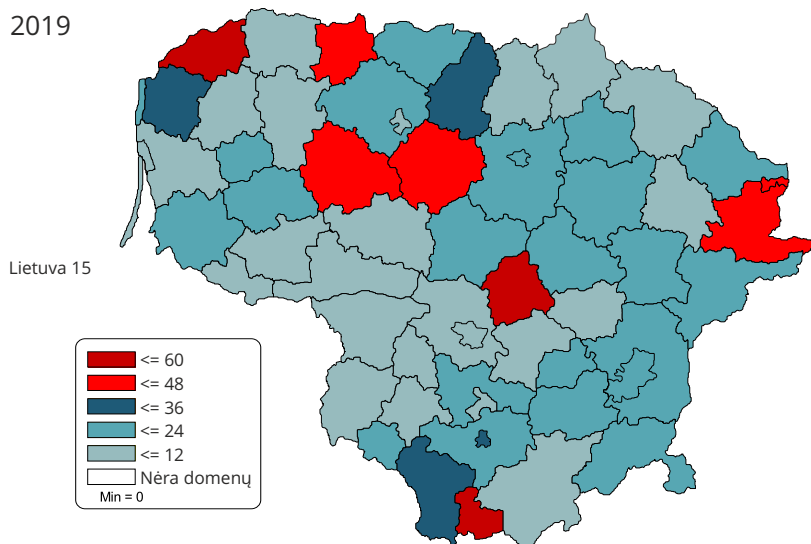
Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 m. 63,5 proc. 50-74 metų amžiaus Radviliškio rajono gyventojų dalyvavo storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje, šalies vidurkis siekė 56,3 proc. (žr. 5.4 pav.).

5.4 pav. Radviliškio rajono ir Lietuvos Respublikos gyventojų dalis, dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje, 2015-2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Vaikams nuo 6 iki 14 m. amžiaus skirta vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa. Šios paslaugos vaikams teikiamos nemokamai. Nuolatinių pirmųjų krūminių dantų kramtomųjų paviršių dengimą organizuoja savivaldybės gydytojas, o vykdo asmens sveikatos priežiūros įstaigos, sudariusios sutartis su TLK dėl pirminės odontologinės pagalbos paslaugų teikimo ir apmokėjimo. Vaikų dantis silantinėmis medžiagomis dengia bendrosios praktikos odontologai ar burnos higienistai. 2019 m. Radviliškio rajone 44,3 proc. vaikų (6-14 m.) dalyvavo vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (žr. 4 žemėlapis).

4 žemėlapis. Radviliškio rajono vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusių vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

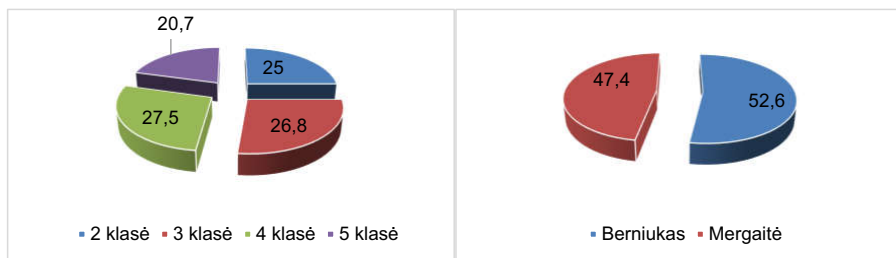
VI. KUPRINIŲ SVĖRIMO AKCIJA

Vaikų sveikatos profilaktinių patikrinimų duomenys rodo, kad kasmet nustatoma vis daugiau moksleivių laikysenos sutrikimų. Netaisyklinga laikysena - vienas neigiamų veiksnių, lemiančių augančio vaiko sveikatą. Dažniausiai ydinga laikysena formuojasi dėl nepakankamai gero raumenų ir raiščių sistemos vystymosi.

Vaikų raumenys yra silpni, dėl to jie greitai pavargsta – ypač, kai ilgesnį laiką kūnui tenka būti vienoje padėtyje: ilgai žiūrint televizorių, sėdint mokykliniame suole. Netaisyklinga laikysena gali pradėti formotis ir dėl to, kad vaikas pradeda labai greitai augti, mažai juda, yra nutukęs, per sunkią kuprinę nešiojasi ant vieno peties. Sunkios kuprinės – tai vienas iš rizikos veiksnių jauno žmogaus laikysenos sutrikimams vystytis. Pernelyg sunki ar netinkamai nešiojama kuprinė gali sukelti kaklo, pečių, nugaros skausmus, apsunkinti kvėpavimą, skatinti netaisyklingos laikysenos formavimąsi.

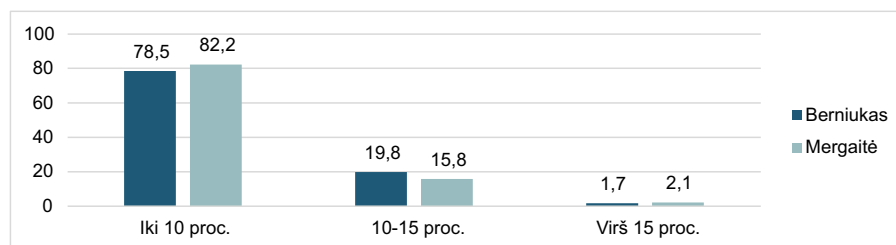

Viso 2020 m. buvo pasvertos 604 kuprinės. 25,0 proc. visų kuprinių sudarė 2 klasės mokinių kuprinės, 26,8 proc. 3 klasės, 27,5 proc. 4 klasės, 20,7 proc. penktos klasės mokinių kuprinės. Tyrimo metu buvo pasvertos 318 berniukų (52,6 proc.) ir 286 mergaičių (47,7 proc.) kuprinės (žr. 6.1 pav.).

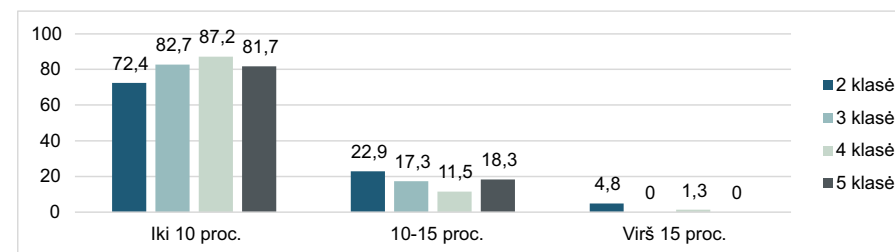
6.1 pav. Akcijos dalyvių pasiskirstymas pagal klasę ir lytį (proc.)

Ši svėrimo akcija parodė, kad 80,2 proc. mokinių kuprinės svoris sudarė ne daugiau kaip 10 proc. jų svorio, tai yra kuprinė buvo normalaus svorio. 17,9 proc. mokinių nešioja kuprines, kurių svoris sudarė 10-15 proc. kūno masės. Ir labai sunkias kuprines akcijos dienomis turėjo 1,9 proc. vaikų. Analizuojant duomenis pagal lytį, kuprinių svoris statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p > 0,05$), tai yra berniukai ir mergaitės nešioja panašius kuprinių svorius. Tačiau duomenys rodo, kad berniukai nešioja sunkesnes kuprines. 19,8 proc. jų nešioja kuprines, kurios sudaro 10-15 proc. jų kūno svorio ir 1,7 proc. kuprinės sudaro daugiau nei 15 proc. kūno svorio, atitinkamai tokias kuprines nešioja 15,8 proc. ir 2,1 proc. mergaičių (žr. 6.2 pav.). Rezultatai parodė, kad visų kuprinių vidurkis siekė 2,85 kg.

6.2 pav. Procentinis kuprinės svoris, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Nešiojamų kuprinių svoris statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p > 0,05$) analizuojant duomenis pagal klasę. Tyrimo rezultatai rodo, kad sunkesnes kuprines dažniau nešioja 2 klasės mokiniai, 22,9 proc. nešioja kuprines, kurios sudaro 10-15 proc. kūno svorio, virš 15 proc. – 4,8 proc. (žr. 6.3 pav.). Akcijos rezultatai rodo, kad nešiojamų kuprinių svoris išlieka stabilus. Didžiausias nešiojamų kuprinių svoris buvo užfiksuotas 2014 ir 2018 m.

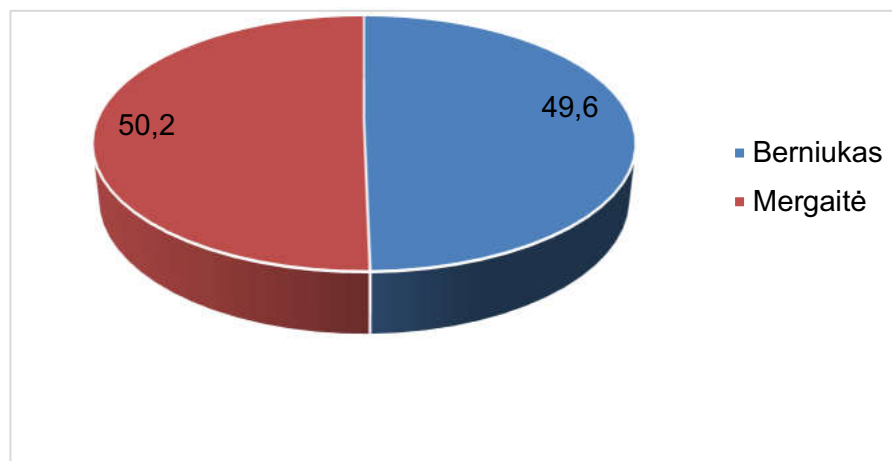
6.3 pav. Procentinis kuprinės svoris, atsižvelgiant į klasę (proc.)

76,8 proc. mokinių (76,4 proc. berniukų ir 77,3 proc. mergaičių) prie kuprinės segi atšvaitus. Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) atšvaitus segi jauniausi tyrimo dalyviai: 2 klasė – 90,7 proc., 3 klasė – 81,5 proc., 4 klasė – 76,5 proc., 5 klasė – 54,4 proc. Šios akcijos metu taip pat buvo siekiama išsiaiškinti: kuprinės tipą (dviem ar vienu diržu, rankena), kuprinės nešiojimo būdą (ant abiejų pečių, ant vieno peties, rankoje) ir ar kuprinė vaikams yra sunki. Rezultatai rodo, kad visos kuprinės buvo su dviem diržais, 99,8 proc. vaikų kuprines nešiojasi ant abiejų pečių ir 96,7 proc. jų kuprinės nėra sunkios.

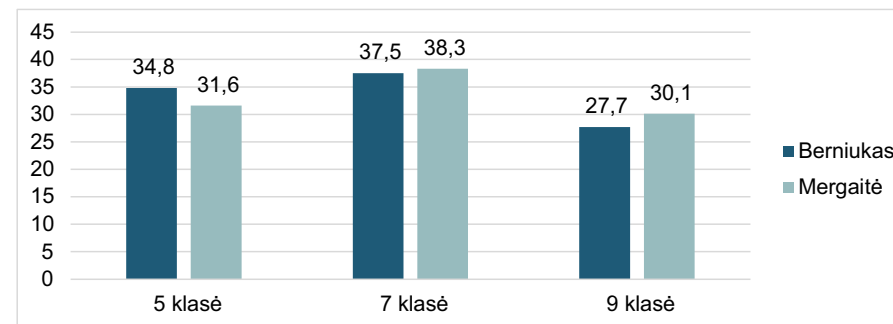
VII. RADVILIŠKIO RAJONO MOKINIŲ GYVENSENOS TYRIMAS

Radviliškio rajono gyventojų sveikatos būklės ataskaitoje pateikiami apibendrinti 2020 metais atlikto mokinių gyvenimo tyrimo rezultatai. Tyrimas atliktas vykdant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą (*Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d įsakymas Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“*), nurodantį periodiškai savivaldybėse atlikti gyvenimo tyrimus.

Tyrimo imties charakteristikos. Tyrimo metu buvo apklausti 833 (N=833) Radviliškio rajono ugdymo įstaigų 5, 7 ir 9 klasės mokiniai. Apklaustųjų mokinių pasiskirstymas pagal lytį: berniukų – 413 (49,6 proc.), mergaičių – 418 (50,2 proc.) (žr. 7.1 pav.).

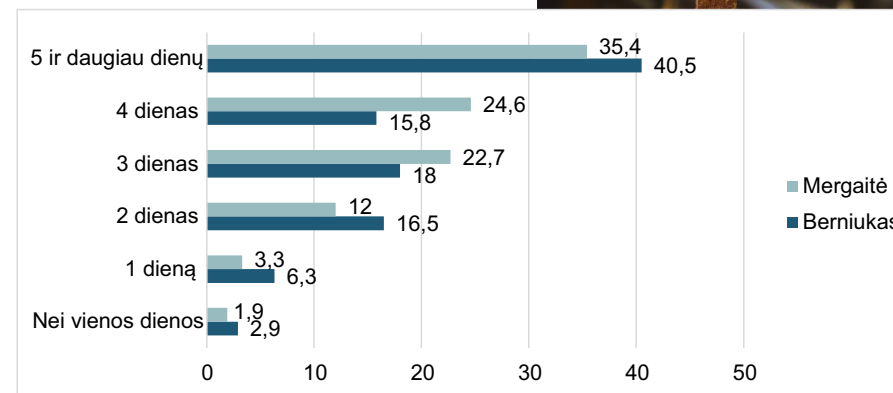

7.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal lytį (proc.)

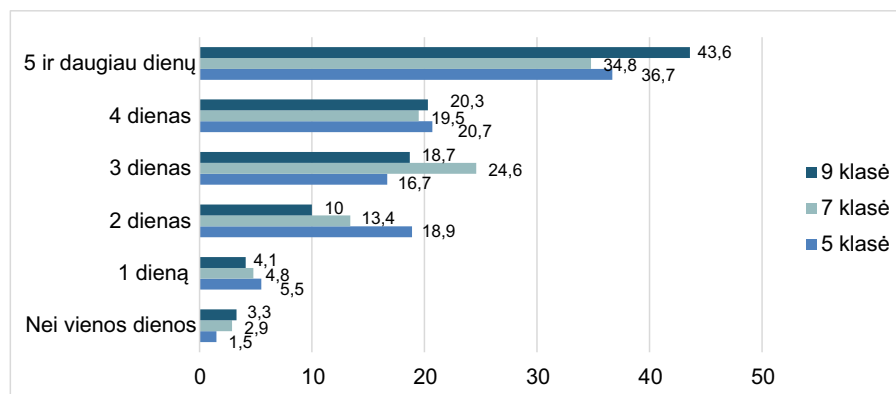
7.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal klases (proc.)

Tyrimo rezultatai. Tyrimo metu mokiniams buvo pateiktas klausimas fiziniam aktyvumui įvertinti – „Kiek dienų per savaitę judi bent 60 min.“ Didžioji dalis mokinių fiziškai aktyvūs būna 5 ir daugiau dienų (38,0 proc.), 20 proc. 3 ar 4 dienas. Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) berniukai yra fiziškai aktyvesni nei mergaitės (žr. 7.3 pav.).

7.3 pav. Dienų skaičius, per kurias mokiniai juda 60 min., atsižvelgiant į lytį (proc.) ($p < 0,05$)

Analizuojant duomenis pagal klasę, atsakymų pasiskirstymas statistiškai reikšmingai neišsiskiria ($p > 0,05$), tačiau 7.4 pav. matome, kad daugiau juda 9 klasės mokiniai, 43,6 proc. jų nurodė, kad 60 min. fiziškai aktyvūs būna per savaitę 5 ir daugiau dienų.

7.4 pav. Dienų skaičius, per kurias mokiniai juda 60 min., atsižvelgiant į klasę (proc.) ($p > 0,05$)

Trečdalis (29,3 proc.) mokinių ne pamokų metu ar laisvalaikiu sportuoja bent 60 min 2-3 kartus per savaitę. 18,7 proc. sportuoja kartą per savaitę, 17 proc. kasdien arba 4-6 kartus per savaitę (14,1 proc.). Ne pamokų metu daugiau juda berniukai ir jauniausi tyrimo dalyviai (5 klasės mokiniai) (3 lentelė).

3 lentelė.

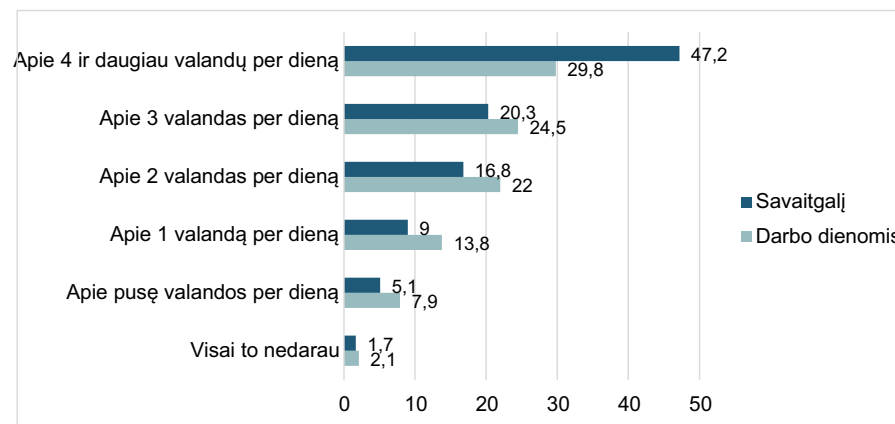
Mokiniai, kurie mankština ir sportuoja bent 60 min. ne pamokų metu, atsižvelgiant į lytį ir klasę (proc.)

	Niekada	Rečiau nei kartą per mėnesį	Kartą per mėnesį	Kartą per savaitę	2-3 kartus per savaitę	4-6 kartus per savaitę	Kasdien
Berniukas	8,3	6,1	6,1	15,3	28,4	16,3	19,7
Mergaitė	5,3	7,4	8,6	22,1	30,2	12,0	14,4
5 klasė	8,1	5,5	7,7	13,9	26,4	16,8	21,6
7 klasė	5,1	7,0	8,0	25,2	27,7	11,5	15,6
9 klasė	7,9	7,9	6,2	15,8	34,4	14,1	13,7

$p < 0,05$

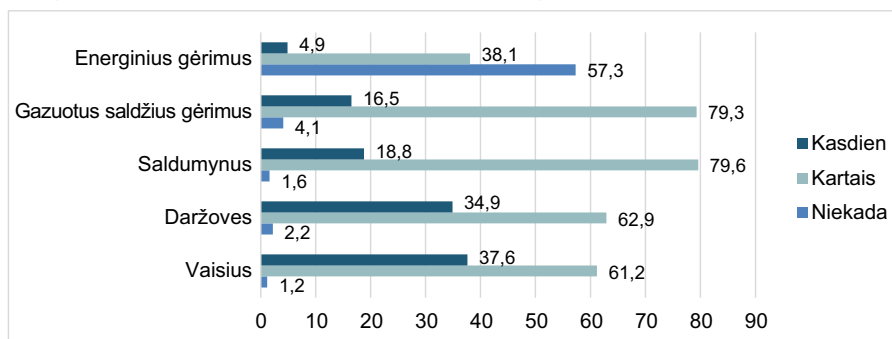

Tyrimo rezultatai rodo, kad apie pusė (47,2 proc.) mokinių savaitgaliais ir trečdalis (29,8 proc.) darbo dienomis, prie televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono praleidžia 4 ir daugiau valandų per dieną (žr. 7.5 pav.) Nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($p < 0,05$) tarp praleisto laiko prie ekranų savaitgaliais ir darbo dienomis.

7.5 pav. Laikas, kurį mokiniai praleidžia prie ekranų - televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono ir pan. (proc.)

Kasdien vaisius valgo 37,6 proc. vaikų, daržoves – 34,9 proc. Virš 50 proc. mokinių daržoves (62,9 proc.) ir vaisius (61,2 proc.) valgo kartais, o niekada vaisių nevalgo 1,2 proc., daržovių – 2,2 proc. vaikų. Saldumynus kasdien valgo 18,8 proc. vaikų, kartais – 79,6 proc. ir niekada – 1,6 proc. Gazuotų saldžių gėrimų niekada negeria 4,1 proc. vaikų, 79,3 proc. mokinių geria kartais, o kasdien – 16,5 proc. Net 38,1 proc. vaikų kartais ir 4,9 proc. kasdien geria energetinius gėrimus (žr. 7.6 pav.). 64,9 proc. mokinių papildomai dedasi druskos į paruoštą maistą, jei jų nuomone trūksta druskos, 5,7 proc. dedasi visada, o niekada – 29,4 proc.

7.6 pav. Kai kurių maisto produktų vartojimo dažnumas (proc.)

Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) dažniau mergaitės nei berniukai valgo daržoves, o berniukai labiau renkasi energetinius ir gazuotus saldžius gėrimus. Kiti atsakymai statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p > 0,05$) (žr. 4 lentelę). Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) 5 klasės mokiniai dažniau valgo vaisius, o mieste gyvenantys mokiniai dažniau geria energetinius gėrimus.

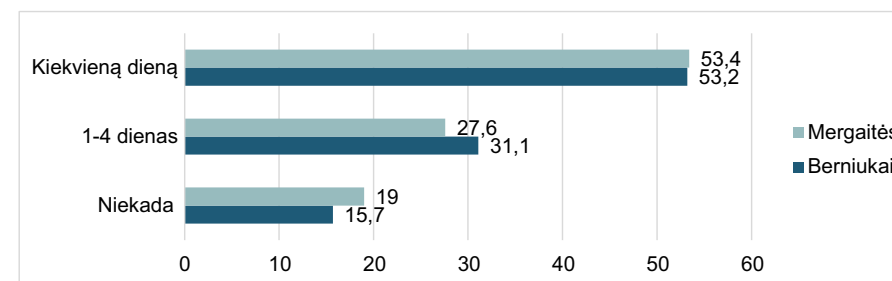

Kai kurių maisto produktų vartojimo dažnumas, atsižvelgiant į lytį (proc.)

	Niekada		Kartais		Dažnai	
	Berniukas	Mergaitė	Berniukas	Mergaitė	Berniukas	Mergaitė
Vaisius	1,7	0,7	63,8	58,9	34,5	40,4
Daržovės*	4,0	0,5	66,3	59,9	29,8	39,6
Saldumynus	1,7	1,2	79,9	79,6	18,4	19,2
Gazuotus saldžius gėrimus*	3,4	4,8	76,7	81,9	19,9	13,3
Energetinius gėrimus*	51,6	62,7	42,0	34,4	6,4	2,9

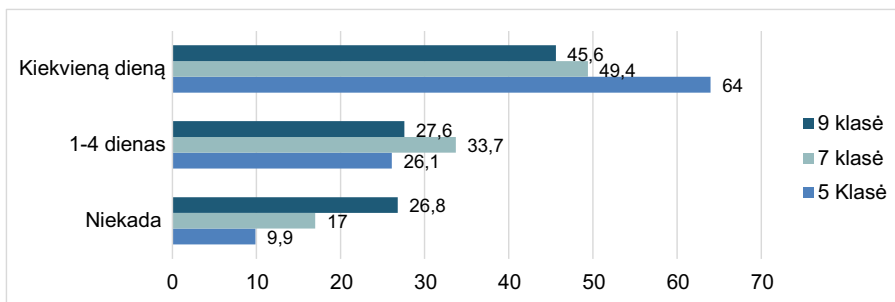
* $p < 0,05$

Pusė (53,3 proc.) mokinių pusryčiauja kasdien (53,2 proc. berniukų ir 53,4 proc. mergaičių), visiškai nevalgo pusryčių 17,4 proc. (15,7 proc. berniukų ir 19,0 proc. mergaičių). 1-4 dienas per savaitę pusryčiauja 29,4 proc. mokinių. Berniukų ir mergaičių atsakymai statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p > 0,05$) (žr. 7.7 pav.).

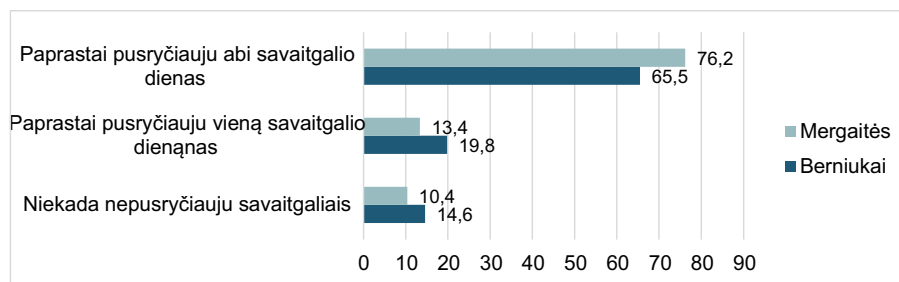
7.7 pav. Mokinių pusryčiavimo įpročiai darbo dienomis, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) didesnė dalis penktokų (64 proc.) nei devintokų (45,6 proc.) ir septintokų (49,4 proc.) nurodė, kad pusryčiauja kasdien. Niekada nepusryčiauja 9,9 proc. penktokų, 17,0 proc. septintokų ir 26,8 proc. devintokų (7.8 pav.).

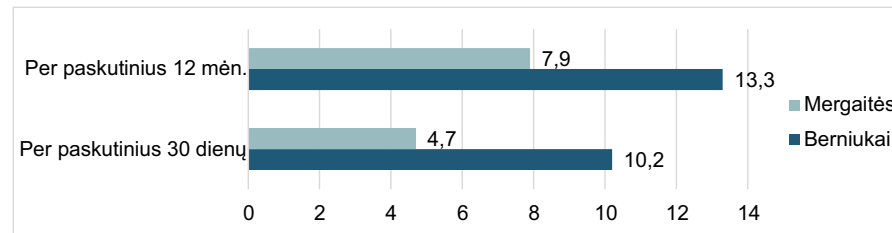
7.8 pav. Mokinių pusryčiavimo įpročiai darbo dienomis, atsižvelgiant į klasę (proc.)

Niekada savaitgaliais nepusryčiauja 12,5 proc. mokinių, 16,6 proc. pusryčius valgo vieną savaitgalio dieną ir likusi mokinių dalis (70,8 proc.) pusryčiauja abi dienas. Mergaitės pusryčius savaitgalį valgo dažniau nei berniukai ($p < 0,05$) (7.9 pav.).

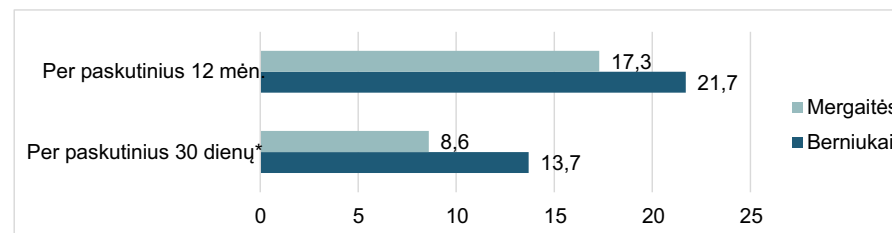
7.9 pav. Mokinių pusryčiavimo įpročiai savaitgaliais, atsižvelgiant į lytį (proc.) $p < 0,05$

Vertinant vaikų ir jaunimo gyvenimą, žalingų įpročių problema šiandien yra ypatingai aktuali ir svarbi. Mokinių gyvenimo tyrimo metu nustatyta, kad 7,4 proc. mokinių rūkė per paskutines 30 dienų, 10,5 proc. rūkė per paskutinius 12 mėn. Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) daugiau berniukų, nei mergaičių, yra bandžiusių rūkyti per 30 dienų ir per paskutinius 12 mėn. (7.10 pav.). Rezultatai rodo, kad didesnis procentas berniukų, nei mergaičių, yra rūkę „žolės“. Kitas narkotines medžiagas per visą savo gyvenimą bandė vartoti 1 proc. mergaičių ir 2,8 proc. berniukų.

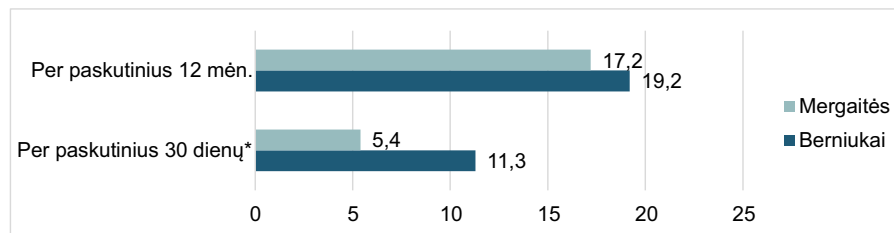
7.10 pav. Mokinių dalis, kurie rūkė per paskutinius 30 dienų ir 12 mėnesių, atsižvelgiant į lytį (proc.) $p < 0,05$

18,6 proc. mokinių rūkė elektronines cigaretes, 14 proc. per paskutinius 12 mėn. ir 10,4 proc. rūkė per paskutines 30 dienų. Kaip ir paprastas cigaretes, taip ir elektronines cigaretes dažniau rūko berniukai. 21,7 proc. rūkė per paskutinius 12 mėn., 13,7 proc. per paskutines 30 dienų ($p < 0,05$) (7.11 pav.). Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) devintos klasės mokiniai yra bent kartą rūkę elektronines cigaretes ar naudoję panašius elektroninius įtaisus rūkymui.

7.11 pav. Mokinių dalis, kurie bent kartą rūkęs (-usi) elektronines cigaretes ar naudojęs (-usi) panašius elektroninius įtaisus rūkymui (pvz., IQOS) (proc.) * $p < 0,05$

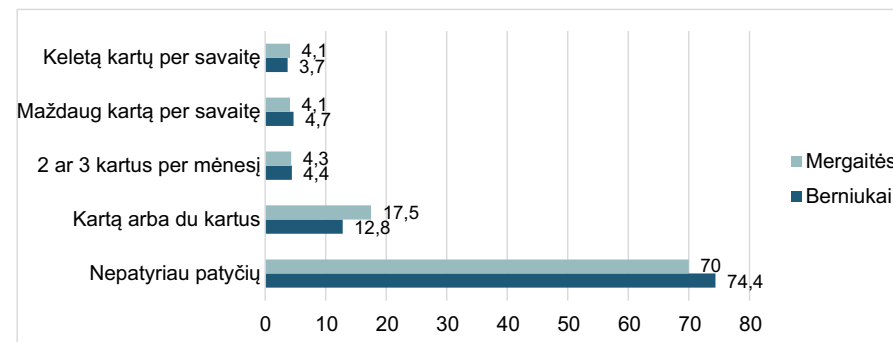
19,2 proc. berniukų ir 17,2 proc. mergaičių alkoholinius gėrimus vartojo per paskutinius 12 mėn. Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) berniukai per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus (žr. 7.12 pav.). 3,6 proc. mokinių per paskutines 30 dienų ir 4,6 proc. per paskutinius 12 mėnesių buvo išgėrę tiek daug alkoholinių gėrimų, kad pasijuto apsvaigę.

7.12 pav. Mokinių dalis, kurie bent kartą vartojai kokį nors alkoholinį gėrimą (proc.) * $p < 0,05$

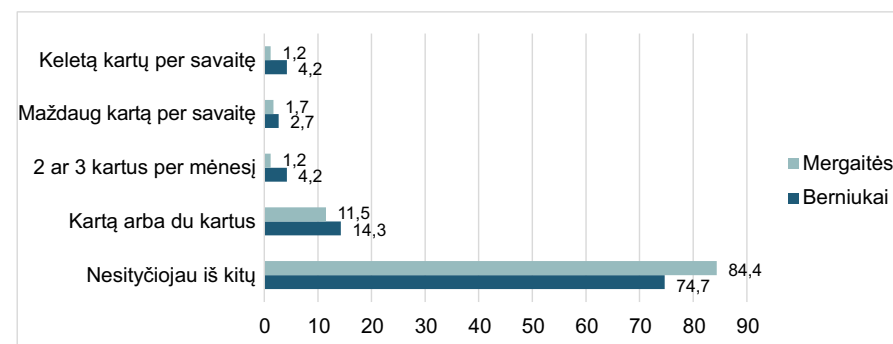

Mokiniai mokykloje praleidžia savo laiko didžiąją dalį. Vyraujantis teigiamas mikroklimatas, geri santykiai užtikrina tiek gerą psichoemocinę savijautą, tiek gerus mokymosi rezultatus. Pastaruoju metu dažnai mokykloje susiduriama su patyčių problema. 71,3 proc. Radviliškio rajono mokinių teigė, kad iš jų per pastaruosius du mėnesius mokykloje nesityčiojo. Atsakymų pasiskirstymas pagal lytį statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p > 0,05$), tačiau duomenys rodo, kad dažniau patyčias mokykloje patiria mergaitės (žr. 7.13 pav.). Lyginant mokinių atsakymus pagal klases, respondentų nuomonės statistiškai reikšmingai neišsiskyrė ($p > 0,05$), tačiau rezultatai rodo, kad dažniausiai tyčiojama iš 5 ir 7 klasės mokinių.

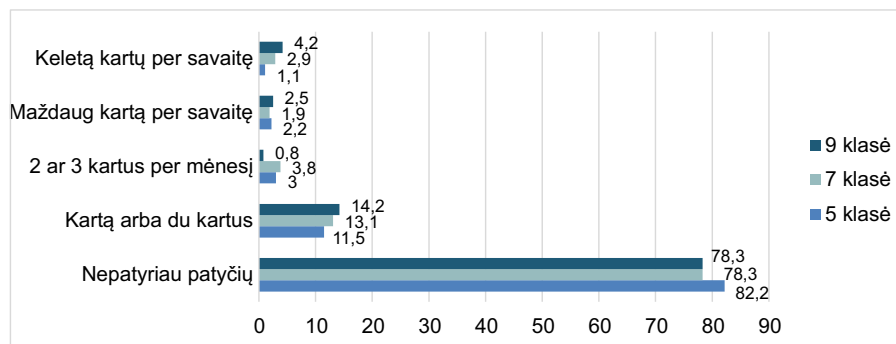
7.13 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal patirtas patyčias mokykloje, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Daugiau mergaičių (84,4 proc.) nei berniukų (74,7 proc.) teigė, kad jos nesityčiojo iš kitų mokinių mokykloje per pastaruosius du mėnesius. 14,3 proc. berniukų ir 11,5 proc. mergaičių atsakė, kad tyčiojosi iš kitų kartą arba du kartus. 4,2 proc. berniukų ir 1,2 proc. mergaičių nurodė tyčiojosi iš kitų 2–3 kartus per praėjusį mėnesį. Dažnai iš kitų tyčiojosi 2,6 proc. mokinių (4,2 proc. berniukų ir 1,2 proc. mergaičių tyčiojosi iš kitų mokinių kelis kartus per savaitę (žr. 7.14 pav.)

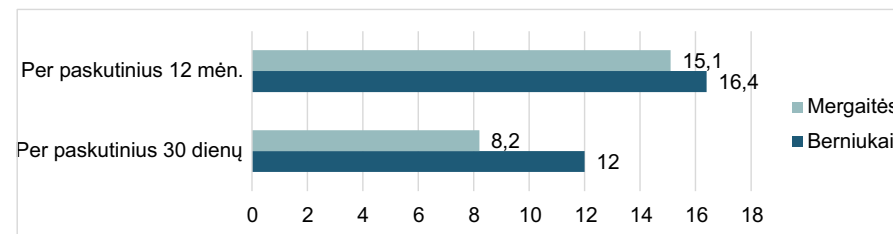
7.14 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tyčiojamasi iš kitų mokykloje per pastaruosius du mėnesius, atsižvelgiant į lytį (proc.) ($p < 0,05$)

Jauniausi respondentai rečiau tyčiojosi iš kitų mokinių nei vyresni. Daugiau penktokų (82,2 proc.) nei septintokų ar devintokų (po 78,3 proc.) atsakė, kad nesityčiojo iš kitų mokinių mokykloje per pastaruosius du mėnesius. 1–2 kartus iš kitų tyčiojosi daugiau devintokų (14,2proc.) ir septintokų (13,1 proc.) nei penktokų (11,5 proc.) ($p>0,05$) (žr. 7.15 pav.). Tyrimo rezultatai rodo, kad statistiškai reikšmingai dažniausiai iš kitų tyčiojasi tie vaikai, kurie patys patiria patyčias ($p<0,05$).

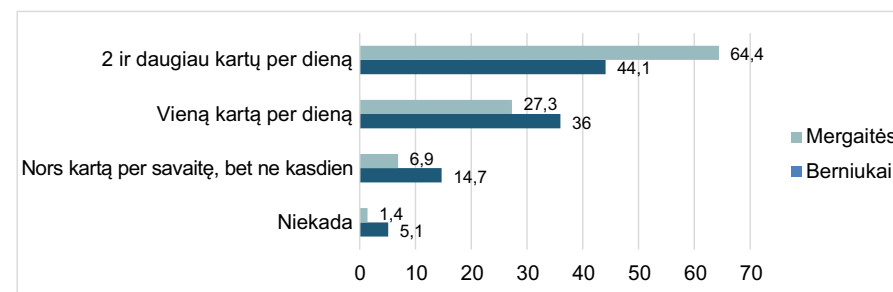
7.15 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tyčiojimąsi iš kitų mokykloje per pastaruosius du mėnesius, atsižvelgiant į klasę (proc.)

9,4 proc. mokinių (12 proc. berniukų ir 8,2 proc. mergaičių) per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu. Per paskutinius 12 mėn. patyčias patyrė 16,4 proc. berniukų bei 15,1 proc. mergaičių ($p>0,05$) (žr. 7.16 pav.). Analizuojant duomenis pagal klasę, atsakymų pasiskirstymas statistiškai reikšmingai nesiskiria ($p>0,05$), tačiau rezultatai rodo, kad 7 klasės mokiniai dažniau patiria patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, ar juos per pastaruosius du mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai. 92,2 proc. mokinių atsakė, kad jų nėra fiziškai baudę tėvai.

7.16 pav. Ar patyre patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu (proc.)

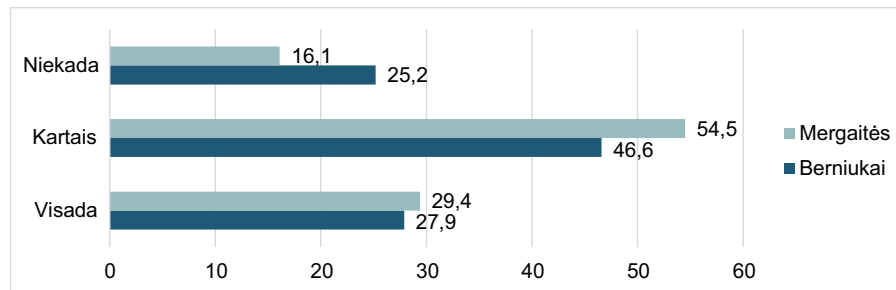
Statistiškai reikšmingai ($p<0,05$) mergaitės geriau rūpinasi savo burnos higiena nei berniukai. Tyrimas atskleidė, kad 2 ir daugiau kartų per dieną dantis valosi 64,4 proc. mergaičių ir 44,1 proc. berniukų. 36 proc. berniukų dantis valosi vieną kartą per dieną. 14,7 proc. berniukų ir per pus mažiau mergaičių (6,9 proc.) dantis valosi nors kartą per savaitę, bet ne kasdien. Niekada nesi-valo 5,1 proc. berniukų ir 1,4 proc. mergaičių (žr. 7.17 pav.). Statistiškai reikšmingai ($p<0,05$) dantis dažniau valosi mieste gyvenantys mokiniai.

7.17 pav. Kaip dažnai mokiniai valosi dantis, atsižvelgiant į lytį (proc.) ($p<0,05$)

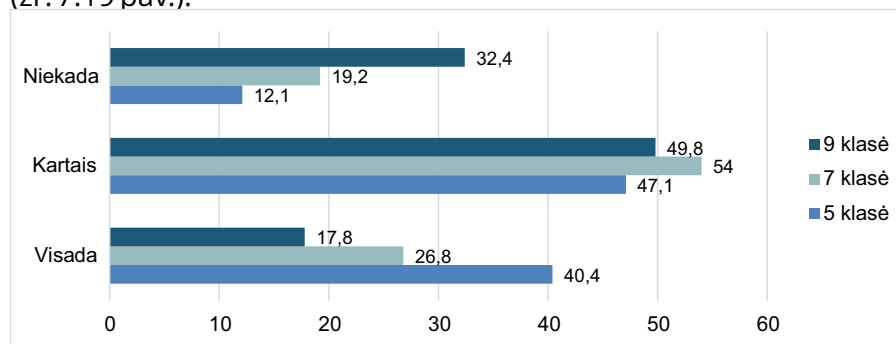
28,7 proc. Radviliškio rajono mokinių (29,4 proc. mergaičių ir 27,9 proc. berniukų) tamsiu paros metu visada nešioja atšvaitus. Statistiškai reikšmingai ($p<0,05$) daugiau berniukų nenešioja

atšvaito tamsiu paros metu (žr. 7.18 pav.). 80,2 proc. mokinių (78,3 proc. berniukų ir 82,1 proc. mergaičių) nurodė, kad važiuodami automobiliu visada segi saugos diržą ($p > 0,05$).

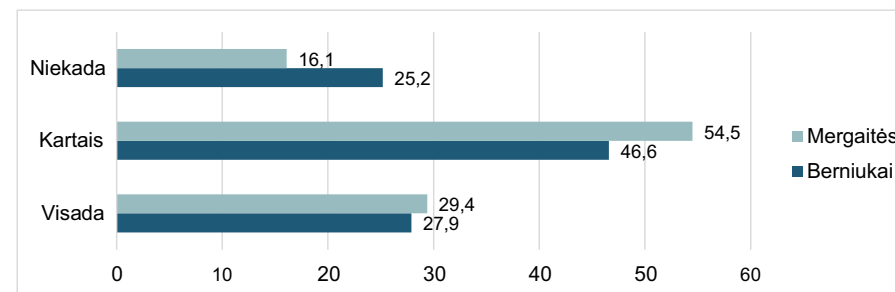
7.18 pav. Atšvaito nešiojimo dažnis tamsiu paros metu, atsižvelgiant į lytį (proc.) ($p < 0,05$)

Penktokai atsakingiau žiūrėjo į atšvaitų nešiojimą nei vyresni mokiniai ($p < 0,05$). Daugiau penktokų (40,4 proc.) nei septintokų (26,8 proc.) ar devintokų (17,8 proc.) tamsiu paros metu visada nešiojo atšvaitą. Pusė septintokų (54 proc.) 47,1 proc. penktokų ir 49,8 proc. devintokų nešiojo atšvaitą kartais. Daugiau devintokų (32,4 proc.), nei septintokų (19,2 proc.) ir penktokų (12,1 proc.) atsakė, kad tamsiu paros metu atšvaito niekada nenešioja (žr. 7.19 pav.).

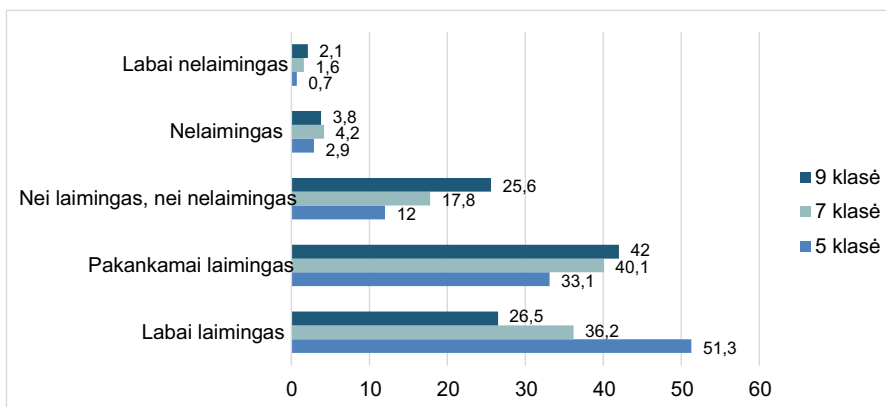
7.19 pav. Atšvaito nešiojimo dažnis tamsiu paros metu, atsižvelgiant į lytį (proc.) ($p < 0,05$)

Važinėdami dviračiu tik labai nedidelė mokinių dalis (5,0 proc.) visada užsideda šalną. Daugiau mergaičių (11,4 proc.) nei berniukų (5,7 proc.) teigė, kad nevažinėja dviračiu. Tuo tarpu 73,8 proc. berniukų ir 70,3 proc. mergaičių manė, kad, važinėjant dviračiu, šalmo užsidėti nebūtina ($p > 0,05$) (žr. 7.20 pav.). Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) šalną visada (9,2 proc.) arba kartais (23,9 proc.) dėvi 5 klasės mokiniai.

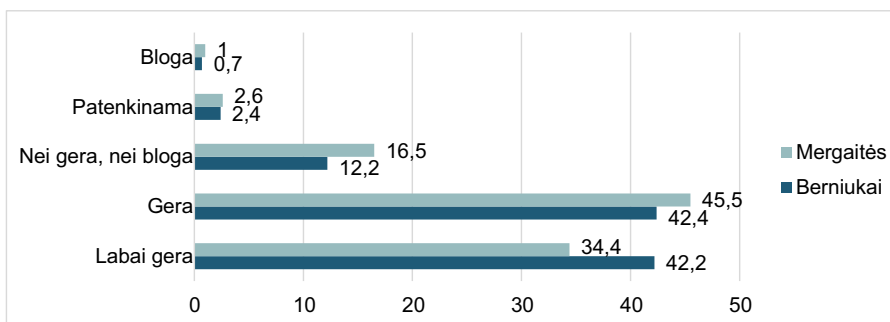
7.20 pav. Mokinių dalis, kurie važinėdami dviračiu dėvi šalną, atsižvelgiant į lytį (proc.) ($p < 0,05$)

Trečdalis mokinių (38,5 proc.) paklausti, kaip jie jaučiasi galvodami apie dabartinį savo gyvenimą, atsakė, kad yra labai laimingi ir laimingi (38,3 proc.). Nei laimingi, nei nelaimingi jaučiasi 15,2 proc. berniukų ir 21 proc. mergaičių, nelaimingi atitinkamai 2,7 proc. ir 4,6 proc. 1,5 proc. mokinių (1,2 proc. berniukų ir 1,7 proc. mergaičių) jaučiasi labai nelaimingi. Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) jauniausi (5 klasės) mokiniai jaučiausi laimingesni (žr. 7.21 pav.). Mokyklos aplinkoje saugūs jaučiasi 86,1 proc. mokinių, namų aplinkoje – 96,9 proc. ir kitur – 68,0 proc. Rezultatai rodo, kad mokiniai santykius su šeima vertina 9,11 balais.

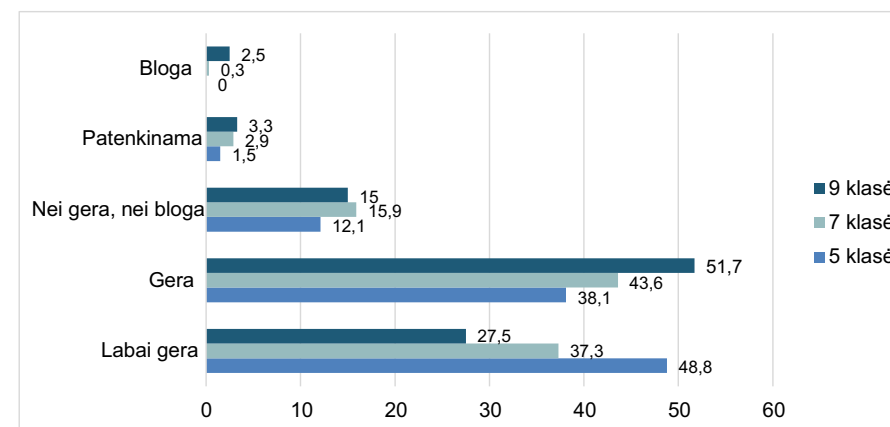
7.21 pav. Mokinių pasiskirstymas, pagal tai kaip jie jaučiasi galvodami apie dabartinį savo gyvenimą, atsižvelgiant į klasę (proc.) (p<0,05)

Didžioji dalis mokinių teigiamai (labai gerai – 38,3 proc., gerai – 44,0 proc.) vertina savo sveikatą. Analizuojant duomenis pagal lytį, atsakymai statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p>0,05$). 45,4 proc. berniukų ir 45,5 proc. mergaičių nurodė, kad jų sveikata yra gera. Labai gerai savo sveikatą vertino 42,2 berniukų bei 34,4 proc. mergaičių. Kad sveikata bloga teigė 0,7 proc. berniukų ir 1 proc. mergaičių. (žr. 7.22 pav.).

7.22 pav. Mokinių savo sveikatos vertinimas, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Savo sveikatos vertinimas, lyginant pagal klases, statistiškai reikšmingai skyrėsi ($p<0,05$). Geriausiai savo sveikatą vertina penktos klasės mokiniai. 48,8 proc. jų atsakė, kad sveikata yra labai gera, 38,1 proc. – gera, 12,1 proc. penktokų savo sveikatą vertina nei gerai nei blogai, patenkinamai – 1,5 proc. Pusė (51,7 proc.) devintos klasės mokinių teigė, kad jų sveikata yra gera, 27,5 proc. savo sveikatą įvertino labai gerai, 3,3 proc. patenkinamai ir 2,5 proc. – blogai. Trečdalis (37,3 proc.) septintokų savo sveikatą įvertino labai gerai, gerai – 43,6 proc. (žr. 7.23 pav.).

7.23 pav. Mokinių savo sveikatos vertinimas, atsižvelgiant į klasę (proc.)

Apibūdindami šeimyninę padėtį, didžioji dalis mokinių (70,3 proc. mergaičių ir 72,2 proc. berniukų) nurodė, kad gyvena su abiem tėvais. 27,6 proc. mergaičių ir 25,3 proc. berniukų atsakė, kad jų tėvai yra išsiskykę.

APIBENDRINIMAS

Radviliškio rajono gyventojų sveikatos būklės ataskaitoje pateikti duomenys ir jų analizė parodo Radviliškio rajono ir visos šalies sveikatos problemas. Radviliškio rajone, kaip ir visoje Lietuvoje būdinga gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencija. Radviliškio rajone nuo 2015 m. iki 2020 m. pradžios nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo apie 4,0 tūkst. Mirtingumo rodiklis jau ilgą laiką yra aukštesnis nei gimstamumo, tai parodo natūralus gyventojų prieaugis, kuris Radviliškio rajone išlieka neigiamas. Jau daugelį metų nesikeičia mirties priežasčių struktūra. Radviliškio rajone, kaip ir visoje šalyje, daugiau nei pusės visų mirusiųjų mirties priežastis – kraujotakos sistemos ligos. Antroje vietoje buvo piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys. Gyventojų sergamumas – vienas svarbiausių sveikatos statistikos rodiklių. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2018 m. Radviliškio rajone buvo užregistruoti 634,98 naujų sergamumo atvejų, tenkančių 1000 gyv., daugiausia gyventojų sirgo kvėpavimo sistemos ligomis. Kraujotakos sistemos ligos (95,9/1000 gyventojų) nėra iš pagrindinių vyraujančių ligų Radviliškio rajone, tačiau mirtingumas nuo kraujotakos sistemų ligų tiek rajone, tiek šalyje išlieka didžiausias ir sudaro apie pusę visų mirčių. Šalyje nuo 2015 m. sistemingai mažėja pirmą kartą pripažintų neįgaliausių asmenų skaičius. Radviliškio rajone per šį laikotarpį stebimas atvejų sumažėjimas ir padidėjimas, 2019 m. rodiklis siekė 92 atvejus 10 000 gyv. ir buvo didesnis už šalies vidurkį.

80,2 proc. Radviliškio rajono mokinių kuprinės svoris sudarė ne daugiau kaip 10 proc. jų svorio, tai yra kuprinė buvo normalaus

svorio. 19,6 proc. mokinių nešioja kuprines, kurių svoris sudarė 10-15 proc. kūno masės ir labai sunkias kuprines akcijos dienomis turėjo 1,9 proc. vaikų.

Atlikus Radviliškio rajono mokinių gyvenamosios tyrimą paaiškėjo, kad mokiniai savo sveikatą vertina gerai arba labai gerai. Pusė (53,3 proc.) mokinių pusryčiauja kasdien (53,2 proc. berniukų ir 53,4 proc. mergaičių), visiškai nevalgo pusryčių - 17,4 proc. Kasdien vaisius valgo 37,6 proc. vaikų, daržoves – 34,9 proc., o saldumynus kasdien valgo 18,8 proc. mokinių. Didžioji dalis mokinių fiziškai aktyvūs būna 5 ir daugiau dienų per savaitę (38,0 proc.), berniukai yra fiziškai aktyvesni nei mergaitės. Pusė (47,2 proc.) mokinių savaitgaliais ir trečdalis (29,8 proc.) darbo dienomis praleidžia 4 ir daugiau valandų per dieną. Mokinių gyvenamosios tyrimo metu nustatyta, kad 7,4 proc. mokinių rūkė per paskutines 30 dienų, 10,5 proc. rūkė per paskutinius 12 mėn. Patyčias 2–3 kartus per mėnesį patyrė iki 5 procentų mokinių. Tyrimo rezultatai rodo, kad statistiškai reikšmingai dažniausiai iš kitų tyčiojasi tie vaikai, kurie patys patiria patyčias. Dauguma mokinių, paklausti, kaip jie jaučiasi galvodami apie dabartinį savo gyvenimą, atsakė, kad yra labai arba pakankamai laimingi.

Leidinį parengė

**RADVILIŠKIO RAJONO
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Radvilų g.17, LT-82178 Radviliškis

Tel.: 8 (422) 56 251, 8 6 8361707

www.radviliskisvsb.lt

Leidybą finansuoja

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija